

A FALU - ÉS TANYA- GONDNOKI KÉPZÉS OKTATÁSI PROGRAMJA

Nemzeti Erőforrás Minisztérium
Budapest
Engedélyezési szám: 52998-1/2010-0016SzFÖ

SK

Engedélyezte: Nyitrai Imre
Helyettes államtitkár

KÉSZÍTETTÉK:

<i>Kemény Bertalan</i>	<i>Sajgó Bernadett</i>
<i>Budainé Nagy Katalin</i>	<i>Subicz József</i>
<i>Csörszéné Zelenák Katalin</i>	<i>Szatmári Zoltán</i>
<i>Dr. Duró Annamária</i>	<i>Szederné Kummer Mária</i>
<i>Faludi Erika</i>	<i>Székelyné Kováts Eszter</i>
<i>Ghyczy Gellért</i>	<i>Tóth Gyöngyvér</i>
<i>Dr. Jakab Julianna</i>	<i>Varga Péter</i>
<i>Dr. Kovács György</i>	<i>Vass Klára</i>
<i>Dr. Mócza György</i>	<i>Vida Ágnes</i>
<i>Dr. Papp Ferenc</i>	<i>Wagnerné Kozma Judit</i>
<i>Pongóné Kovács Erika</i>	<i>Zaja Péter</i>
<i>Dr. Rátay Csaba</i>	<i>Zikkert Antal</i>

SZAKMAI SZERKESZTŐ:

Nagy Andrea

SZAKMAI LEKTOR:

Dr. Gelencsér Katalin

Katona Ágnes

Szűrös Éva

NYELVI LEKTOR:

Koppándi János

TARTALOMJEGYZÉK

A KÉPZÉS INDOKLÁSA, SZABÁLYOZÁSÁNAK JOGI KERETEI	5
A KÉPZÉS KERETEI	6
A KÉPZÉS MEGNEVEZÉSE	6
A KÉPZÉS CÉLJA	6
A KÉPZÉS SZERVEZÉSÉNEK FELTÉTELEI	7
SZEMÉLYI FELTÉTELEK	7
A TEREPGYAKORLAT SZEMÉLYI FELTÉTELEI	8
TÁRGYI FELTÉTELEK	8
A TANFOLYAMI KÉPZÉSBE VALÓ BELÉPÉS FELTÉTELEI	9
A FALUGONDNOKI TEVÉKENYSÉG RÖVID LEÍRÁSA, A FALUGONDNOK JELLEMZŐ FELADATAI	10
KÉPZÉSI IDŐ	11
KÉPZÉSI TANTÁRGYBLOKK	11
A KÉPZÉS TANTÁRGYAI	12
SZAKMAI ELŐKÉSZÍTŐ TANTÁRGYBLOKK	12
KÉPESSÉGFEJLESZTÉS TANTÁRGYBLOKK	25
SZAKMAI TANTÁRGYBLOKK	40
KÖVETELMÉNYRENDSZER	56
VIZSGAKÖVETELMÉNYEK	56
A VIZSGÁRA BOCSÁTÁS FELTÉTELEI	56
ZÁRÓVIZSGA	57
PÓTVIZSGA	57
A KÉPZÉS ÁLTAL NYÚJTOTT KÉPESÍTÉS	58
A TANÚSÍTVÁNY	58
A TANÚSÍTVÁNY KIADÁSÁNAK FELTÉTELEI	58

A KÉPZÉS INDOKLÁSA, SZABÁLYOZÁSÁNAK JOGI KERETEI

A többször módosított *1993. évi III. törvény* (a továbbiakban: *szociális törvény*) és a hozzá kapcsolódó szakmai jogszabályok határozzák meg a falugondnoki szolgálattal ellátható főbb tevékenységi formákat.

A falugondnoki szolgálat 1990 augusztusa óta működik, a törvényi szabályozás a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló szociális törvény 1996. évi módosításában jelent meg; e törvény a minden települési önkormányzat számára meghatározott alapellátási feladatok tekintetében a *600 főnél kisebb lélekszámú falvakban a falugondnoki, valamint a legalább 70 és a legfeljebb 400 fő lakosságszámú külterületi és egyéb belterületi lakott helyeken alternatív megoldásként teszi lehetővé az egy szolgálat által ellátható tanyagondnokság bevezetését.*

A *szociális törvény* 60. § (1) bekezdése kimondja: „A falugondnoki, illetve tanyagondnoki szolgáltatás célja az aprófalvak és a külterületi vagy egyéb belterületi, valamint a tanyasi lakott helyek intézményhiányából eredő hátrányainak enyhítése, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz, valamint egyes alapellátásokhoz való hozzájutás biztosítása, továbbá az egyéni, közösségi szintű szükségletek teljesítésének segítése.”

Képzési kötelezettség

A falugondnoki szolgálat működése engedélyhez kötött, amelyet a 321/2009. (.) Kormány-rendelet szabályoz. Az 1/2000. (I.7) SZCSM rendelet melléklete szerint a munkakör betöltésének feltétele a falu- és tanyagondnoki képzésen való részvétel, tanúsítvány megszerzése.

Az e feladat ellátásához szükséges készségekkel, ismeretekkel és módszerekkel a falu-gondnoknak a képzés folyamán van lehetősége megismerkedni.

A KÉPZÉS KERETEI

A képzés megnevezése

„FALU - ÉS TANYAGONDNOK KÉPZÉS”

A képzés célja

A képzés célja: a falu- és tanyagondnok felkészítése a kistelepüléseken végzendő alapfokú szociális szolgáltató feladatok ellátására; a hivatalokkal, intézményekkel, szervezetekkel való kapcsolattartásra; a rászorulóknak megfelelő segítségnyújtásra; emberi kapcsolatok ápolására a település lakosaival, rászorulóival; a hagyományok, az összefogás erősítésére, a közösségi alkalmak megteremtésére.

A képzésen részt vevők:

- sajátítsák el a falugondnoki segítő munka alapvető készségeit, ismereteit,
- ismerjék meg a kistelepülések, tanyák sajátosságait, a falu, a tanya társadalmi, gazdasági környezetét, illetve a segítő munka hátterét,
- ismerjék meg a munkájukhoz szükséges jogszabályokat, a segítő szakma és a falugondnoki szolgálatok etikai szabályait,
- legyenek képesek szakmai kompetenciájuknak megfelelő szakszerű problémamegoldásra, az információk közvetítésére az önkormányzat és a lakosság között,
- legyenek képesek a hivatalokkal, intézményekkel, szervezetekkel való kapcsolattartásra,
- ismerjék fel és értsék meg az egyes élethelyzeteket, a konkrét problémákat,
- segítsék a közösségi alkalmak megteremtését, lebonyolítását,
- sajátítsák el a falugondnoki dokumentáció szakszerű és folyamatos vezetésének módját.

A képzés szervezésének feltételei

A falugondnoki és tanyagondnoki képzés csak olyan helyen szervezhető, ahol adottak a képzéshez szükséges tárgyi és személyi feltételek.

A képzést csak olyan szervezet végezheti, amely a felnőttképzésről szóló *2001. évi CI. törvény 8. §-ban* rögzített feltételeknek megfelel, rendelkezik az *Országos Közoktatási, Értékelési és Vizsgaközpont (OKÉV)* nyilvántartási számmal rendelkezik, továbbá a falugondnok képzésben gyakorlatot szerzett akkreditált felnőttképzési intézmény, amely ismeri a falugondnoki rendszer működését.

A képzésből 180 óra bentlakásos formában, a további 80 óra szakmai gyakorlat pedig megyei, illetve régiós falugondnoki képzési helyszíneken szervezendő; a 80 óra szakmai gyakorlat pedig megyei, illetve régiós falugondnoki képzési helyszíneken.

Személyi feltételek

A képzésben a szakmai tantárgyakat oktatóknak az *Oktatási Programban* feltüntetett szakmai képe-
sítéssel, felnőttképzési tapasztalattal kell rendelkezniük.

Minden tanfolyamvezetővel, gyakorlatvezetővel szemben támasztott szakmai követelmény a falu-
gondnoki rendszer működésének ismerete, valamint a képzők képzésen való részvétele.

Minden oktatónak rendelkeznie kell a falugondnoki oktatásban való jártassággal és / vagy ismernie
kell a falugondnoki munkát.

A falu - és tanyagondnoki tevékenység alapismeretei

Az oktatóval szemben támasztott követelmény: felsőfokú végzettség, minimum háromévi gyakorla-
ti tapasztalat a falu- és tanyagondnoki szolgálattal összefüggésben.

Társadalom - és közösségismeret témakör oktatásához: egyetemi vagy főiskolai végzettség, területi
szemléletet biztosító legalább három év szakmai gyakorlat.

A szociális munka és a segítő foglalkozás témakör oktatásához: szakirányú felsőfokú végzettség
(szociális munkás, szociálpolitikus, szociálpedagógus, mentálhigiénés szakember), a segítő szak-
mában szerzett szakmai tapasztalatok, falugondnoki ismeretek.

Egészségügyi ismeretek oktatásához: egyetemi vagy főiskolai egészségügyi végzettség.

Jogi ismeretek oktatásához: állam- és jogtudományi doktori képesítés, államigazgatási főiskolai
végzettség, a falugondnok munkaterületének, kompetenciakörének ismerete.

Járművek üzemeltetése és műszaki előírásai témakör oktatásához: gépészmérnöki vagy mérnöktanári végzettség; járműüzemeltetés irányításában vagy járműhatósági tevékenységben eltöltött három év és a falugondnoki tevékenységgel összefüggő ismeret.

Kommunikációs készségek fejlesztése, szakmai önismeret témakör oktatásához:

- felsőfokú végzettség, felnőttképzési tapasztalat
- a szociális segítség területén szerzett személyes és / vagy tréneri tapasztalat,
- a falugondnoki munka, illetve annak jellemző kommunikációs és konfliktusszituációinak ismerete.

Szupervíziós esetmegbeszélő csoportfoglalkozás témakör oktatásához:

- szupervízori diploma,
- a szociális segítség területén szerzett személyes és / vagy szupervízori tapasztalat,
- a falugondnoki munka ismerete.

A terepgyakorlat személyi feltételei

Gyakorlatvezető (1.): egyetemi vagy főiskolai végzettség (közösségszervező, közösségfejlesztő, vidékfejlesztő, szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, pedagógus, jogász; lehetőleg államigazgatási, önkormányzati vagy térségfejlesztői tapasztalattal; civil szervezeti gyakorlattal).

Egyéb feltétel: legalább hároméves szakmai gyakorlat a falugondnoki munkában.

Gyakorlatvezető (2.) – szenior falugondnok: a falugondnoki munka területén szerzett legalább öt-éves szakmai gyakorlat.

Egyéb feltétel: szakmai ajánlás a munkáltatótól és/vagy a megyei falugondnoki egyesülettől.

Tárgyi feltételek

- Az oktatáshoz szükséges infrastruktúra, oktatástechnikai eszközök megléte (az elméleti tantárgyak esetén írásvetítő, videó, projektor, tábla, számítógép, a kiscsoportos foglalkozásokhoz különtermek)
- Magyarország-térkép a falu-, illetve tanyagondnoki szolgálatok feltüntetésével; Magyarország-térkép a régiók és a kistérségek feltüntetésével

Feltételek a terepgyakorlathoz

- A szakmai gyakorlathoz gyakorlóterep biztosítása
- Oktatási módszerek, munkaformák (előadás, irányított beszélgetés, szeminárium, gyakorlati foglalkozás, tréning, csoportfoglalkozás, gyakorlati bemutató, konzultáció)

A tanfolyami képzésbe való belépés feltételei

A képzésre jelentkezhet az a személy, aki főállású alkalmazottként kinevezett falugondnoki, tanya-gondnoki munkakörben dolgozik főállású alkalmazottként, vagy az önkormányzattal kötött ellátási szerződés alapján határozatlan idejű munkaszerződése van.

A FALUGONDNOKI TEVÉKENYSÉG RÖVID LEÍRÁSA, A FALUGONDNOK JELLEMZŐ FELADATAI

A falugondnok egy „egyszemélyes intézmény”, amely „intézmény” alapvető célja a települési hátrányokat, az intézményhiányt csökkenteni. Hatékonyságának kulcsa, hogy tevékenységén belül különféle feladatok egyesülnek, nem úgy, mint a megszokott, ismert intézménytípusoknál (iskola, egészségügy stb.), ahol a szakosodás, a specializáció, tehát a munka- és feladat-megosztás növeli a hatékonyságot és ezzel együtt természetesen az intézmény méretét is.

A falugondnoknak általában olyan feladatot kell ellátnia, amelynek *még nincs* vagy *már nincs* „gazdája” – önálló, intézményesült megoldási módja – életünk fokozódó bonyolultsága, szakmákra hullása és a falu kicsinysége következtében.

A falugondnoki szolgáltatás körébe tartozó alapellátási feladatok, különösen az 1/2000. (I. 7.) SZCSM-rendelet alapján:

- egyes szociális alapellátási feladatok biztosítása,
- egészségügyi ellátáshoz való hozzájutás biztosítása (gyógyszerkiváltás, orvosi rendelésre szállítás stb.),
- óvodáskorú, iskoláskorú gyermekek intézménybe történő szállítása, egyéb gyermekszállítás (szakköri foglalkozás, úszás, nyelvoktatás, rendezvények stb.),
- a helyi szociális szükségletek, egyéb szolgáltatási igények, információk közvetítése az önkormányzat és a lakosság között.

A falugondnoki szolgáltatás körébe tartozó egyéb szolgáltatási feladatok:

- művelődés, sport, szabadidős tevékenység szervezése, segítése (színház, kirándulás, helyi rendezvények, könyvtári kölcsönzés stb.),
- lakossági szolgáltatások (bevásárló utak szervezése, háztartási gépek javításának intézése, táp-, terménybeszerzés, különféle ügyintézés stb.),
- közreműködés az önkormányzati feladatok megoldásában (árubeszerzés önkormányzati intézmények részére, tájékoztatás, információközvetítés), valamint
- egyéni és önkormányzati hivatalos ügyek intézésének segítése, valamint
- a falugondnoki szolgálat működésével kapcsolatos feladatok (továbbképzésen való részvétel, gépjármű üzemeltetéssel kapcsolatos teendők, adminisztráció)

Képzési idő**Összes óraszám: 260**

Az elméleti képzés aránya: 60%

A gyakorlati képzés aránya: 40%

Képzési tantárgyblokk

<i>Tantárgyi modul</i>	<i>Falu-, tanyagondnok képzés</i>		<i>Összes óraszám</i>
	<i>Elméleti tantárgy óraszama</i>	<i>Gyakorlati tantárgy óraszama</i>	
<i>Szakmai előkészítő tantárgyblokk</i>			
A falugondnoki, tanyagondnoki tevékenység alapismeretei	36		36
Társadalom- és közösségismeret	30		30
Ember és környezete	12		12
A képzéssel kapcsolatos ismeretek	10		10
<i>Képességfejlesztés tantárgyblokk</i>			
Kommunikációs készségek fejlesztése, szakmai önismeret		24	24
Tanulásmódszertan		8	8
Terepgyakorlat I. (Helyi)		38	38
Terepgyakorlat II. (Megyei)		18	18
Szupervízió		16	16
<i>Szakmai tantárgyblokk</i>			
A szociális munka és a segítő foglalkozás	30		30
Egészségügyi ismeretek	14		14
Jogi ismeretek	14		14
Járművek üzemeltetése és műszaki előírásai	10		10
<i>Összesen</i>	<i>156</i>	<i>104</i>	<i>260</i>

A KÉPZÉS TANTÁRGYAI

A tantárgyak legfontosabb jellemzői:

- Az elméleti és gyakorlati képzés fő célja egyaránt a falugondnoki szakmai készségek fejlesztése.
- A hallgató a problémamegoldásra építve dolgozza fel az *Oktatási Programban* megjelölt tartalmakat, amely során mozgósítja munkahelyi tapasztalatait.
- A tantárgyak (elméleti és gyakorlati elemek) egymásra épülnek, kihasználva ezzel a kapcsolódási lehetőségeket.
- A képzés elején az *Oktatási Program* a csoportépítésre fordít nagy hangsúlyt, amelynek keretében a csoportdinamika, a falugondnoki, illetve a tanyagondnoki képzéssel kapcsolatos információ átadása kap helyet.

Szakmai előkészítő tantárgyblokk

A tantárgy neve: *A falu- és tanyagondnoki szolgálat alapismeretei*

Óraszám: 36

A tantárgy célja, hogy a falu -, és tanyagondnokokat felkészítse arra, hogy települése egésze számára segítő és közösségi tevékenységet folytasson.

Segít továbbá abban, hogy a falu- vagy tanyagondnokok olyan szakmai alapozó ismeretekhez jussanak, amelyek előkészítik a végzendő szolgáltatás ellátásához szükséges tematikus ismeretek befogadását és elsajátítását.

A képzés módszerei:

Előadás, irányított beszélgetés, oktatófilmek közös megtekintése, önálló és kiscsoportos munka, dokumentum-elemzés, elektronikus és egyéb információgyűjtés.

Követelmények

A hallgató a tantárgy elsajátításának eredményeként rendelkezzen alapvető ismeretekkel a falugondnoki szolgálatok létrejöttéről és fejlődéséről, a falugondnoki szolgáltatás céljáról és feladatairól.

Tananyag

- A falugondnokság ötletének megszületése, kidolgozása, a megvalósítás kezdetei (1982–1989)
- A szolgálatok elindulása, a szolgáltatás civil hátterének kialakulása, fejlődése, működése (1990–2010)
- A szolgálatok jogi környezetének kialakulása, változása, aktuális szabályozása
- A falu- és tanyagondnoki szolgálat sajátos értékei
- A falugondnoki és tanyagondnoki szolgálatok eltérő sajátosságai. A tanyagondnokságok
- A tanyagondnoki szolgálat jellemzői és sajátos problémái
  - Igények és realitás, a múlt örökségének hozzáigazítása a ma emberének igényeihez
  - A tanyagondnoki szolgálat nyitott kérdései, sajátos problémái
- A falugondnok kapcsolatrendszere, együttműködések
- A falu- és tanyagondnoki szolgáltatás szakmai programja
- Munkaszervezési ismeretek
- A szolgáltatás dokumentumai, a feladatellátás dokumentálása
- Szociális és közösségi információk szolgáltatása

A tantárgy elsajátítása során használt alapfogalmak definiálása (információ, közösségi és szociális információ, dokumentum, kommunikáció, információgyűjtés, információfeldolgozás, információszolgáltatás, számítógép, internet, honlap stb.)
- Az emberi kommunikáció és információszolgáltatás rövid áttekintése, információkeresés az interneten, a falugondnoki munkához hasznosítható honlapok keresése
- A vidékfejlesztés lehetőségei, keretei Magyarországon. Jó példák, megvalósult fejlesztési programok, térségi együttműködések, kapcsolati hálók bemutatása.
- Települési környezet életminőséget befolyásoló szerepe, egyéni cselekvési lehetőségek.

Ajánlott tanári segédlet

- Falugondnokság – a vidékfejlesztés szelíd módszere. Magyar Tanya - és Falugondnoki Szövetség, Vértesacsa, 2004.
- Kemény Bertalan: A falugondnok. Gondolatok az aprófalvak üzemeltetéséről és társadalmuk rehabilitációjáról. MTA Szociológiai Kutatóintézet, Bp., 1983. április.
- Kemény Bertalan, Juhász Judit: Somogy megye külterületi lakott helyeinek és aprófalvainak fejlesztési javaslata. (VÁTI Regionális Iroda, Bp., 1982.)

- Ladányi Erika, Forrai Erzsébet, Gyuris Tamás: A falugondnoki és tanyagondnoki szolgálatokról I. Kapocs 23, V. évf. 2. szám. 2006. április.
- Ladányi Erika, Forrai Erzsébet, Gyuris Tamás: A falugondnoki és tanyagondnoki szolgálatokról II. Kapocs 23, V. évf. 3. szám. 2006. június.
- Beke Pál, Deme Tamás (szerk.): A szabadművelődéstől a közösségi művelődésig. Széphalom Könyvműhely, Bp., 2003.
- Csörsz Klára, Fekete Gábor (szerk.): Falugondnoki iratmintatár. A falu - és tanyagondnoki szolgáltatás működéséhez szükséges dokumentumok mintái. Magyar Tanya - és Falugondnoki Szövetség, Vértesacska, 2009.
- Csörsz Klára, Fekete Gábor: A falu - és tanyagondnoki szolgálatok tevékenység-adminisztrációjának és teljesítménymutatóinak kidolgozása, s a feldolgozás számítógépes formátumának kialakítása. Falugondnoki Hálózat Országos Módszertani Osztálya, Esély Közalapítvány, Regionális Forrásközpont. Szolnok, 2004.
- Vidékfejlesztés, vidékpolitika. Agroinform Kiadóház, Budapest, 1999.
- Glatz Ferenc: Új vidékpolitika (Párbeszéd a vidékért sorozat, MTA, 2009).
- Csete László - Láng István (Párbeszéd a vidékért sorozat, MTA, 2009).
- Köles Sándor – Varga Csaba (szerk.): A helyi cselekvés. JAK-füzetek 38., Magvető Kiadó, Bp., 1988.
- Varga Csaba: Szabadságkísérletek (V-Kiadó, 1997.)
- A hatályos jogszabályok gyűjteménye. www.magyarorszag.hu/jogszabalykereso
- Szociálpolitikai linkgyűjtemény: szocialpolitika.lap.hu

A hallgatóknak ajánlott irodalom:

- Falu - és tanyagondnoki jegyzet 2009 NSZFI
- Falugondnok.hu. Magyar Tanya - és Falugondnoki Szövetség honlapja
- Falugondnokok Hírlevele. Magyar Tanya - és Falugondnoki Szövetség, Vértesacska, é. n.
- Falugondnoki Kalendárium. Magyar Tanya - és Falugondnoki Szövetség, Vértesacska, é. n.
- Falugondnokok Lapja. Magyar Tanya - és Falugondnoki Szövetség, Vértesacska, é. n.
- Kemény Bertalan, Szanyi Éva. Életrajzok. In: A Szociális Munka Arcképcsarnoka. FSZEK, 2007. Interneten:
www.fszek.hu/konyvtaraink/kozponti_konyvtar/szociologiai_gyujtemeny/szocialis_munka_arckepecsarnoka/?article_hid=23799

- Köles Sándor–Varga Csaba (szerk.): A helyi cselekvés. JAK-füzetek 38., Magvető Kiadó, Bp., 1988.
- Csörsz Zelenák Katalin (szerk.) Falugondnoki olvasókönyv (Magyar Tanya - és Falugondnoki Szövetség, 2005.)
- Barabás Tibor (szerk.): Elbeszélések. Móricz Sorozat. (A kisbíró c. elbeszélés) Szépirodalmi Kiadó, Bp., 1955.
- Mayer István (2008): Fel a netre, öregem! - Idősebbek is elkezdhetik - Gyakorlati tudnivalók az internetes világról és a számítógépről az "ezüstgeneráció" részére. Budapest, Panem Kft.
- Helyi honlapok: a falugondnok településének, a legközelebbi város, a megyei önkormányzat, a megyei napilap honlapja.
- Közigazgatási honlapok: magyarorszag.hu, parlament.hu, érintett szaktárcák honlapjai, foldhivatal.geod.hu, antsz.hu
- Szakmai, érdekvédelmi honlapok: falugondnok.hu (Magyar Tanya - és Falugondnoki Szövetség) falugondnoki egyesületek honlapja,
- obh.hu (az állampolgári jogok országgyűlési biztosa honlapja)
- egyenlobanasmod.hu (az Egyenlő Bánásmód Hatóság honlapja),
- egyéb közérdekű honlapok (telepuleskereso.hu, mav.hu, volan.hu, utvonal24.hu, wikipedia.hu)

Ajánlott filmek

- A falugondnok (NCSSZI, é. n.)
- Csörsz Klára, Novák Tamás: Húzd a harangot! Film az aprófalvokról és a falugondnoki szolgálatokról. (Vox Nova - NCSSZI, 2004.)
- Csörsz Klára, Novák Tamás, Kluzsán Róbert: Elsodort falvak. (ORTT, 2006.)
- Falugondnokok nélkül megállna az élet. Riportfilm. (HírTV, 2009.12.18.)
- Mélyvíz. Kerekasztal-beszélgetés. (MTV, 1999. június 29.)
- Szádvári Lídia: Falugondnok Volkswagennel. (2002)
- A mi teleházunk. Körkép az önszerveződő magyarországi kisközösségekről (Önkormányzatok és Civil Kezdeményezések Innovációs Központja, 1998.)
- Elboronálva című film
- Duró Annamária: „Kintvaló nép” c. tanulmánya (kézirat)

A tantárgy neve: *Társadalom - és közösségismeret*

Óraszám: 30

A tantárgy célja, hogy a falu - és tanyagondnok a mai magyar társadalom (a falu, és a tanyavilág) helyzetéről organikus társadalomszemléleten alapuló ismeretanyagot sajátítson el, közösségépítő technikákat ismerjen meg. Értse a társadalom működését, és felismerje a társadalmi jelenségek összefüggéseit.

A képzés módszerei:

Előadás, irányított beszélgetéssel, konzultáció. A résztvevők által hozott saját példák, közösségi szituációk elemzése; vita, beszélgetés.

Követelmények

- A falu - és tanyagondnokok kapjanak összefoglaló képet a magyar településhálózat változásairól, legyen fogalmuk azokról a tényezőkről, amelyek folytán a vidék mai településhálózata is sokszínű, sokarcú.
- Az alapismeretek elsajátításával erősödjön a falugondnok demokratikus attitűdje, látásmódja.
- Ismerje a társadalom működését, a társadalmi jelenségeket a munkahelyét jelentő közösség segítése érdekében.
- Ismerje és értse a helyi közösségi élet és önszerveződés jelentőségét.
- A civil alapismeretek birtokában legyen képes aktívan bekapcsolódni a helyi közösségi élet szervezésébe.
- Ismerje a kistérségi együttműködés fontosságát, valamint saját kistérsége együttműködését, annak szervezeteit, szerepét.

Tananyag

- Az ember (egyén, család, közösség)
  - Az egyén. A személyiségfejlődés a társadalom egésze működésének szempontjából
  - A család fogalma; funkciói és azok változásai
  - Csoport és közösség
- A hagyományos falu és működése. A tanya és működése
  - A magyar falu történelme a honfoglalástól napjainkig
  - A falu paraszti közössége, a falu társadalma

- A falu nemzetiségi, felekezeti, vagyoni stb. szempontok szerinti tagolódása (műveltségi csoportok)
- A hagyományos falu működése a mindennapokban; a szomszédság, a rokonság, a munkaszervezeti egységek; közösség és vezetés, a falu törvényei;
- A tanyavilág történeti kialakulása: a tanya fogalma; tanyatípusok; tanyamegszűntetési kísérletek a XVIII., XIX. és a XX. században; a tanyaközségek fogalma, kialakulásuk természetes folyamata
- A tanyai életforma régen és ma: a település, a gazdálkodás és a társadalom alapján
- Spontán önszerveződési folyamatok: korai iskolaalapítások, laikus tanítókkal, olvasóköri, gazdakörök – az ifjúság hagyományos „bandákba” szerveződése, mulatságok rendezése
- A tanyavilág lehetséges jövője
  - A rendszerváltás követő tanyai átalakulás útja, népszámlálási adatai a legfrissebb kutatási eredmények tükrében;
  - A lehetséges perspektívák: szuburbanizáció (lakás, üdülés); zöldség-, gyümölcsstermelő kertgazdasági fejlődés, esetleg kistáji szintű termelési kultúrák, feldolgozó-kapacitásokkal; tanyai turizmus (ló, vadászat, ökoturizmus); szlömösödés, megszűnés;
  - A fejlődés feltételei, lehetőségei
- Polgári egyesülés és civil társadalom
  - A civil társadalom kialakulásának történeti előzményei
  - A civil társadalom kialakulása, helye a társadalomban, alapvető jellemzői
  - A nonprofit szervezetek típusai, jellemzői
- Nemzet és állam
  - A nemzet fogalma, kialakulása
  - Az állam működése
  - Az állam és az egyház kapcsolatának története
  - Az államok együttműködésének formái: Egyesült Nemzetek Szervezete
- Mikrotérségek, kistérségek, régiók
  - Összefüggésekben, komplexitásban gondolkodás, interdiszciplináris szemlélet
  - „Régiók Európája”: a területi tervezés szintjei (ország, regionális – [makro, mezo, mikro –], lokális és szervezeti); az Európai Unió területfejlesztési rendszerének öt alapelve (szubszidiaritás, partnerség, programozás, additív támogatás, eszközkoncentráció)
  - A magyar régiók felosztása, működése, szervezetei, forrásai; megyék és régiók, mint tervezési szintek – feladatmegosztás

- Kistérségek az országban, a régióban (feladatai, lehetőségei)
- Mikrotérségek (jogszabályban nem meghatározott egységek)
- Kistérségi és mikrotérségi feladatellátások, egyéb társulási formán alapuló közösségek
- Az Európai Unió
  - Az Európai Unió támogatási politikája
  - A magyarországi aprófalvak lehetőségei az Európai Unióban: nyertesek és vesztesek az Európai Unióban; a területi kiegyenlítés uniós célkitűzései és stratégiája; a jó és legjobb „gyakorlatok” alapjai és működése; kistelepülések Európában
  - A mai magyar társadalom
- Alapfogalmak
  - Népesedési folyamatok, népesedéspolitika, demográfiai prognózisok
  - Területi egyenlőtlenségek és a településfejlesztési politika. A területi mobilitás. A település - és társadalmi szerkezet összefüggései
  - Magyarországi kisebbségek – kisebbségben élő magyarság
  - A magyar társadalom szerkezeti változásai a XX. és a XXI. században
  - Hatalom és társadalom. Értékek, értékrendszerek, a közgondolkodás átalakulása.
  - Hétköznapi élet; a szociális viszonyok változásai: szociálpolitika, társadalombiztosítás.

Ajánlott tanári segédlet

- Adirondack, Sandy: Mindennapi receptek a civil szervezeteknek. (Kézikönyv nonprofit szervezeteknek) Nonprofit Információs és Oktató Központ – Soros Alapítvány, Bp., 1999.
- Bánlaky Pál – Bokor Béla – Tóth József: A terület- és településfejlesztés társadalmi összefüggésrendszere. Humán Szervező (Munkaügyi) Menedzser sorozat. (Sorozatszerkesztő: Dr. Koltay Dénes) Janus Pannonius Tudományegyetem Emberi Erőforrás-fejlesztő Intézet – G & G Kft., Pécs, 1999.
- Bárh János: Szállások, falvak, városok. A magyarság települési hagyománya. Kalocsai Múzeumbarátok Köre, Kalocsa, 1996. 302 o.
- Csányi Vilmos: Az emberi természet (Humánológia). Vince Kiadó, Bp., 1999.
- Duró Annamária: Az alföldi tanyaközségek történeti útja. In: Horváth Gyula – Rechnitzer János (szerk.): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja, Pécs, 2000. 17–192. o.
- Hankiss Elemér: Diagnózisok. Magvető Kiadó, Bp., 1982.

- Hankiss Elemér: Diagnózisok II. Magvető Kiadó, Bp., 1986.
- Kemény Bertalan: Kötődések. Kézirat. Vértesacsa, 1989.
- Köles Sándor – Varga Csaba: A helyi cselekvés. Magvető Kiadó, Bp., 1988.
- Lantos Tamás: Nonprofit mítosz. Civil Fórum, Kolozsvár, 2000.
- Miklóssy Endre: A regionális tervezés alapjai. Agroinform Kiadóház, Bp., 2000.
- Peccei, Aurelio: Kezünkben a jövő: A Római Klub elnöke világproblémákról. Gondolat Kiadó, Bp., 1984.
- Pölöskei Ferenc – Szabad György (szerk.): A magyar tanyarendszer múltja. Akadémiai Kiadó, Bp., 1980.

A hallgatóknak ajánlott szakirodalom

- Ágh Zsófia: Paraszti és polgári hagyományok a Kárpát-medencében. Néprajz, művelődéstörténet, régészet. (Segédkönyv középiskolások számára.) Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1999.
- Bárh János: Szállások, falvak, városok. A magyarság települési hagyománya. Kalocsai Múzeumbarát Kör, Kalocsa, 1996. 302 o.
- Fogarasi Klára (szerk.): A régi világ falun. (A századfordulót követő évtizedek fotográfiái) Helikon Kiadó – Magyar Néprajzi Múzeum, Bp., 1996.
- Györffy István: Alföldi népelet. A magyar néprajz klasszikusai sorozat. Gondolat Kiadó, Bp., 1983.
- Köles Sándor – Varga Csaba: A helyi cselekvés. Magvető Kiadó, Bp., 1988.
- Tömörkény István: A nép nem tréfál. (Sebőkhőgyi elbeszélések) Millenniumi Könyvtár sorozat. Osiris Kiadó, Bp., 2000.

Ajánlott film

Itthon Magyarországon, otthon Európában. MTV, 2003 (Videókazetta)

A tantárgy neve: *Ember és környezete*

Óraszám: 12

A tantárgy célja: A kérdéskör elemi fogalmainak tudatosítása, az összefüggések megismertetése, továbbá célja a konkrét települési környezeten (kisfalu, tanya) belül gazdaságosan alkalmazható környezetbarát infrastruktúra kialakítási lehetőségeinek ismertetése is, valamint az egyén és a közösség környezethasználati felelősségének tudatosítása (globális problémák – lokális megoldások). A falugondnok számára világossá kell tenni, hogy cselekedetei hatással vannak az élővilágra, a környező életközösségek létre, működésére. Meg kell ismertetni a falugondnokot a globalizáció, a fogyasztói társadalom veszélyeivel és az alternatívaként kínálkozó ökológikus gondolkozással, valamint az alapelvek alkalmazásával, továbbá meg kell ismernie a falu előnyeit, illetve hogy miként alkalmazhatja a fenntartható fejlődés alapeszméjét a mindennapi életben.

A képzés módszerei: előadás, konzultáció, irányított beszélgetés, filmvetítés, a képzés helyszínének megismerése – látogatás.

Követelmények

A falugondnok legyen tisztában azzal, hogy:

- az ember a természet része, s a földi életet a természet törvényei szabályozzák;
- a jelenlegi ipari – technológiai – fogyasztói civilizáció súlyos környezeti károkat okoz, amelyek visszahatnak az emberre (betegségek);
- ismerje és értelmezze a következő kifejezéseket: helyi erőforrások, sokoldalúság, szelíd technológiák, önellátás-önállóság, globalizáció, fogyasztói társadalom, környezettudatos magatartás;
- továbbá ismerje azokat a lehetőségeket, amelyeket a falun élők mindennapi életükben megtehetnek a fenntarthatóság érdekében (takarékoság, önellátás, egymás segítése).

Tananyag

- Élet a Földön. Alapfogalmak
  - Önszabályozási folyamatok
- Társadalom és gazdaság környezeti összefüggései
  - A kultúra és a civilizáció társadalmon belüli arányeltolódásai, az ember természethez való viszonyának megváltozása
  - A környezetszennyezés növekedése

- Gazdasági hatékonyság és / vagy erkölcsi és emberi értékek
- Fogyasztói társadalom. Ökológiai válság
- Túlnépesedés és elöregedés
- Városiasodás, erőforrások kimerülése, a környezet elszennyeződése
- Az ökológikus gondolkodás alappillérei. Fenntartható fejlődés. Szelíd technológiák, újrahasznosítás, sokoldalúság, emberközpontúság, kisközösségek, önellátás, civilizációs ártalmak, életmódváltás
- Környezetünk elemei, a környezetvédelem főbb fejezetei
  - Víz- és talajvédelem. Az édesvizek csekély készlete és fokozódó elszennyeződése. Az óceánok élővilágának pusztulása és ennek következményei a légkörre és az éghajlatra. A savas esők. Talajpusztulás, elsivatagosodás a műtrágyahasználat és öntözés következtében. A vízszennyezés, a hulladéktermelés és a talajszennyezés összefüggései
  - Levegőtisztaság-védelem. Szén-dioxid kibocsátás és üvegházhatás. Az ózonpajzs jelentősége és annak károsítása. A Kyotói Egyezmény
  - Csend (zaj és rezgés elleni védelem). Zajforrások. A zaj és a civilizációs stressz.
  - Hulladékgazdálkodás, veszélyes hulladék. Újrahasznosítás, szelektív szemétygyűjtés. Veszélyes hulladékok. Komposztgazdálkodás. Biogáz-termelés.
  - Természetvédelem. Az élőhely védelme. Nemzeti parkok. Tájvédelmi, természetvédelmi területek. Helyi védettség.
- Falu és környezete; tanya és környezete
  - A falusi és tanyai élet előnyei, hátrányai
  - Szelíd technológiák. Megújuló energiaforrások használata. Gyökérszén szennyvíz-tisztítás családi vagy nagyobb méretben. Vegyszermentes gazdálkodás.
  - Önellátás (háztartási és faluszinten, kistérségi szinten); ökofalu-mozgalom.
  - Takarékoság, mint a jövő követelménye
- A falugondnok és tanyagondnok személyes felelőssége

Ajánlott tanári segédlet

- Ángyán József – Menyhért Zoltán: Alkalmazkodó növénytermesztés, ésszerű környezetgazdálkodás. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó, Bp., 1997.
- Darányi Sándor: Megérett az idő. (Ökológiai olvasókönyv) Aqua Kiadó, Bp., 1990.

- Demeter – Gondos – Honti: Gondolatok a fenntartható fejlődésről. Zöld Akció Egyesület, Miskolc, 2003.
- Endreffy Zoltán: „hogy művelje és őrizze...” (Humánokológia) Liget Műhely Alapítvány, Bp., 1999.
- Ertsey Attila (szerk.): Autonóm kistérség. (Országos ajánlás.) Független Ökológiai Központ Alapítvány, Bp., 1999.
- György Lajos: Vissza a kozmikus rendhez. (Önszerveződés az élővilágban és a társadalomban) Föld Napja Alapítvány, Bp., 2000.
- Dr. Kanalas György: Nyisd ki a szemed, csukd be a szád! (Fogyasztóvédelmi brosúra az élelmiszer-adalékokról.) HUMUSZ, Győr, 2003.
- Korten, David C.: Tökés társaságok világuralma. Magyar Kapu Szerkesztőség, Bp., 1996.
- Lorenz, Konrad: A civilizált emberiség nyolc halálos bűne. IKVA Könyvkiadó Kft., Sopron, 1988.
- Pálvölgyi T. – Nemes Cs. – Tamás Zs. (szerk.): Vissza vagy hova? Útkeresés a fenntarthatóság felé Magyarországon. Tertia, Bp., 2002.
- Schumacher, E. F.: A kicsi szép. (Tanulmányok az emberközpontú közgazdaságtanról) Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1991.
- Vida Gábor: Helyünk a bioszférában. Typotex Kft., Bp., 2001.
- Wackernagel, M. – Rees, W. E.: Ökológiai lábnyomunk. Hogyan mérsékeljük az ember hatását a Földön? Föld Napja Alapítvány, Bp., 2001.

A hallgatóknak ajánlott szakirodalom

- Ertsey Attila (szerk.): Autonóm kistérség: országos ajánlás. Független Ökológiai Központ Alapítvány, Bp., 1999.
- Franck, Gertrud: Öngyógyító kiskert. Mezőgazdasági Kiadó Kft., Bp., 1990.
- Könczey Réka – S. Nagy Andrea: Zöldköznapi kalauz. Föld Napja Alapítvány, Bp., 1993.
- Lorenz, Konrad: A civilizált emberiség nyolc halálos bűne. IKVA Könyvkiadó Kft., Sopron, 1988.
- Dr. Ónodi Gábor (szerk.): A tanyák értékei. („A tanyák értékei '97” című tanyasiaknak meghirdetett pályázat díjazott pályaművei és összefoglaló értékelésük.) GATE Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet, Gödöllő – Bp., 1999.
- Vida Gábor: Helyünk a bioszférában. Typotex Kft., Bp., 2001.

Ajánlott filmek

- Energia ABC – 1–20. rész – KONKAM Stúdió – 20 x 5 perces film (1997)
- Herzog, W.: Ahol a zöld hangyák álmodnak. (1983)
- Kocsis Tibor: A meghódított Kárpát-medence. Duna TV-produkció – 50 perces film (1997)
- Kocsis Tibor: Szemét egy film. HUMUSZ – 15 perces oktatófilm.
- Reggio, G.: Kizökkent világ. Sorozat. (1983)
- Újrahasznosítás. Óceán TV

A tantárgy neve: *A tanúsítvány megszerzésének feltételei, a képzés keretei, követelményei.*

Óraszám: 10 óra

A tantárgy célja: a falu - és tanyagondnokok ismerjék meg a képzés kereteit, tartalmát, követelményeit.

Módszerei: előadás, konzultáció és irányított beszélgetés, egyéni és kiscsoportos munka

Tartalma:

- Képzési program bemutatása, tájékoztatás a szakmai elvárásokról, vizsgakövetelményekről
- Szervezési kérdések
- Képzési segédeszközök használata (Tájékozódás a szakirodalomban, interneten, könyvek, jegyzetek használata)
- Tanulmányi és vizsgaszabályzat ismertetése
- A hallgatók tanulmányi helyzetének időközi értékelése
- Írásbeli dolgozat elkészítésének menete
- Felkészítés a vizsgára
- A szakmai gyakorlat értékelése
- Elégedettségmérés
- A képzési folyamat értékelése

Ajánlott tanári segédlet:

- 81/2004. (IX. 18.) ESZCSM-rendelet az egyes szociális szolgáltatásokat végzők képzéséről és vizsgakövetelményeiről
- A FALU - ÉS TANYAGONDNOK OKTATÁSI PROGRAMJA
- Tanulmányi és vizsgaszabályzat
- Falu - és tanyagondnoki képzés – Jegyzet 2009 (Kiadó: NSZFI)
- Bernd Weidenmann: Sikeres tanfolyamok és szemináriumok. Professzionális tanulás felnőttekkel (JPTE FEFI, Pécs, 1988.)

Képességfejlesztés tantárgyblokk

A tantárgy neve: *Kommunikációs készségek fejlesztése, szakmai önismeret*

Óraszám: 24

A tantárgy célja:

- a falugondnok kommunikációs készségeinek fejlesztése, a kommunikáció - és konfliktuskezelési hatékonyság kialakítása
- a kommunikációs érzékenység és tudatosság kialakítása, illetve megerősítése
- a segítői kapcsolattartás kommunikációs alapjainak megerősítése, a személyes meghallgatásban a figyelem és megértés készségeinek fejlesztése
- a konfliktushelyzetek rendezésében az együttműködő, nyitott, kölcsönös megértésre törekvő beállítódás kialakítása
- az intézményi kapcsolattartás kommunikációs és konfliktuskezelési sajátosságainak megismertetése

A képzés módszere: Tréningjellegű témafeldolgozás szituációs gyakorlatokkal és az abban szerzett tapasztalatok önismeretre fókuszáló feldolgozásával. A tárgy feldolgozási módja figyelmet fordít a falu - és tanyagondnoki feladatvégzéshez kapcsolódó kommunikációs és konfliktuskezelési szituációkon túl – a képzés résztvevőinek igénye szerint – az egyéb élethelyzetek kapcsolati kérdéseire is, hozzájárulva személyes stabilitásuk erősítéséhez.

A tréning fejleszti a falu - és tanyagondnok készségeit és kapcsolati tudatosságát a következő területeken:

- kulturált szerepviselkedés (munka- és egyéb szituációkban),
- a személyes figyelem és professzionális meghallgatás,
- a saját tűrésküszöb tudatosítása és elfogadtatása,
- az eltérő kapcsolati készségeket igénylő helyzetek felismerése,
- erőszakmentes konfliktuskezelés,
- a személyes és csoportigények agressziómentes érvényesítése.

A képzés intenzív, a képzési napok között a hallgatók gyakorlati feladatokat oldanak meg, amelyeknek eredményéről beszámolnak, majd megbeszélik azokat.

A tréningnapokat a képzés folyamatában egyenletesen (pl. 2 x 6 + 2 x 6 órás bontásban, pár hét szünettel) célszerű elosztani; így biztosítható leginkább a készségek beépülése és megerősítése.

Követelmények

A résztvevők legyenek képesek szándékaikat megfogalmazni, kommunikációs eszközeiket tudatosan használni. Képesse kell válniuk a helyzetnek megfelelő alkalmas viselkedési stratégia kiválasztására, a munka sikere érdekében befolyásolási eszköztáruk használatára. Tudják fel ismerni és elkülöníteni a falustársak viselkedésében az igényeket és szándékokat, képesnek kell lenniük az aktív és kontrollált figyelemre. Tudniuk kell elkülöníteni a spontán és a szakmai kommunikáció formáit. Konfliktushelyzetben ismerniük és alkalmazniuk kell a problémamegoldó viselkedési stratégiát. Problémahelyzetben szét kell tudniuk választani a saját és a falustárs problémáját, és ennek megfelelően használni kommunikációs eszköztárukat. Képesnek kell lenniük a különböző intézmények képviselőivel való kapcsolattartásra, a szükségletek közvetítésére és képviselésére. Ismerniük kell az együttműködés feltételeit és a megvalósítás lehetőségeit, és tudniuk kell alkalmazni azokat. Tisztában kell lenniük a problémamegoldás folyamatának lépéseivel.

Tananyag

- Ismerkedés, bemelegítés. Az önismeret és az interperszonális hatékonyság összefüggése
  - Elvárások és fenntartások megfogalmazása a helyzetre vonatkozóan: az itt és most szituációban elfoglalt pszichikus pozíció felismerése
  - *Joe Luft és Harry Ingham modellje* az önismeretről és az egyéni hatékonyságról
  - A visszacsatolás és a tapasztalati tanulás kapcsolata
  - A falugondnoki munka és az emberi kapcsolatok
  - Tudatosság a kommunikációban
  - Célok kitűzése
- A hatékony kommunikáció eszközei, csatornái
  - A kommunikáció alapmodellje
  - Küldő, fogadó fél, csatorna, zaj, üzenet, szándék és benyomás
  - A hatékonyság fogalma a kommunikációban
  - Kommunikációs csatornák: verbális, nonverbális, szimbolikus
  - Metakommunikáció
  - Egy - és kétirányú kommunikáció
  - Visszacsatolás
  - Tartalom és kapcsolat dimenziója a kommunikációban

- Kommunikáció az intézményesült kapcsolatokban. Kommunikációs sémák és felismerésük
  - Verbális kommunikáció elemei
  - A mondatszerkesztés. Kérdezőtechnikák. Zárt és nyitott kérdések. A beszéd ritmusa.
  - A megértés, a befogadás feltételei
  - Reprezentáció, jelentés, konstrukció
  - Kommunikációs sémák. Kommunikációs zavarok
  - Csatornahasználati sajátosságok és jelentéstartalom
  - Korlátozott és kidolgozott kód
- Befolyásolási stratégiák
  - Az asszertív, a szubmasszív és az agresszív kommunikációs stílus eszköztára
  - Beállítottság önmagunkkal és másokkal szemben
  - Döntéshozatali sajátosságok
  - Viselkedés konfliktushelyzetben
  - Verbális és nonverbális jellemzők
  - Az igények kifejezése
  - A reakciók aktív figyelése
  - Monitorozás, az érzelmek kommunikációja
  - Célorientált viselkedés
- A segítő kapcsolat kommunikációs eszközei
  - A *Gordon*-féle hatékony visszajelzés és a problémakezelés ismeretei
  - A visszacsatolás modellje és szabályai
  - A hatékony visszacsatolás alkalmazása
  - Én-üzenetek és az aktív hallgatás
  - Kié a probléma?
  - A segítő kapcsolat dinamikája. A segítség határai
  - *Winnicott és Sterne*: A rendelkezésre állás, mint segítő kapcsolat
- Motiváció a segítő szakmában: erőforrások és gátak. A segítő kapcsolat motivációs légköre. Spontán és professzionális segítség
  - A *McClelland*-teljesítmény hatalom - és társulás-elmélete
  - A segítő kapcsolat motivációs légköre
  - A motivációs energiák intenzitásának eltéréseiből adódó problémák és konfliktusok a segítő kapcsolatban. A Burnout-jelenség.

- A Helper-szindróma
- A stressz alapmodellje. A stressz rövid- és hosszú távú hatásai
- A konfliktusok típusai, felismerésük, a konfliktus folyamata. Konfliktuskezelési stratégiák
  - *W. F. G. Mastenbroek*: A konfliktushoz való viszony alakulása a történelem során: negatív, neutrális – elkerülhetetlen, pozitív erőforrás
  - *Székelgy György* tipológiája a konfliktus rétegeiről, okairól (jéghegymodell)
  - Érdek, érték és kapcsolati konfliktusok
  - *Thomas Kilmann*: Személyes konfliktuskezelési stratégiák a viselkedésben
  - Önérvényesítési szándék és együttműködési hajlandóság
  - Konfliktuskezelési profilok a személyiségben
- Az együttműködés feltételei, a szükséges készségek
  - *Barlai – Torma*: A csoporton belüli együttműködés feltételei. Együttműködést kiváltó közös célok. Együttműködési motivációk
  - A kommunikáció szerepe az együttműködés kialakításában. Fogoly-dilemma. Az észlelt hatalom
  - Szerepek és normák a közösségben, mint az együttműködés feltételei
  - Az előzetes események hatása a helyzetre
  - A bizalom kialakítása, és ennek hatása az együttműködésre
  - A kockázat – tét – kifizetődés viszonya a felek között
  - Együttműködés és / vagy versengés: a közösségen belüli kapcsolatok két dimenziója
  - *Scheriff*: Versengés hatása a csoportok közötti kapcsolatokra
  - Sztereotípiák a másik észlelésében
  - Kommunikációhiány és észlelési csapdák
  - A versengés következményei
  - Együttműködést generáló beavatkozások
- A problémamegoldás folyamata
  - SMART: Célok megfogalmazása. Reális, elérhető, kihívó, mérhető és időben elhelyezett célok.
  - *Bakacsi és társai*: A problémamegoldás folyamatmodellje
  - *T. Gordon*: A problémagazda személye és az adekvát viselkedési stratégiák.
  - Tervezési eljárások. Időmenedzsment alapismeretek.

Ajánlott tanári segédlet

- Aronson, E.: A társas lény. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1997.
- Bakacsi Gyula: Szervezeti magatartás és vezetés. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1999.
- Berne, E.: Emberi játszmák. Gondolat Kiadó, Bp., 1984.
- Birkenbihl, V.: Kommunikációs gyakorlatok. Kommunikációs gyakorlatok az emberek közti kapcsolatok szükségességéhez, fejlesztéséhez. Trivium Kiadó, Bp., 1998.
- Buda Béla: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei. Animula Kiadó, Bp., 1994.
- Goleman, D.: Érzelmi intelligencia. Háttér Kiadó, Bp., 1997.
- Goleman, D.: Érzelmi intelligencia a munkahelyen. SHL Kiadó, Bp., 2002.
- Gordon, T.: Vezetői eredményesség. Studium Effective Kiadó, Bp., 1993.
- Jávorszky Edit: A kommunikáció elmélete és gyakorlata. T-Modul Kiadó, Bp., 1998.
- Rudas János: Delfi örökösei. Gondolat Kiadó, Bp., 1997.
- Selye János: Stressz, distressz nélkül. Akadémiai Kiadó, Bp., 1983.
- Székely György: Győzelem, vesztesek nélkül. (Érdekalapú konfliktuskezelési ismeretek) 3K Konfliktusmegelőző és - kezelő Központ, Bp., 1995.
- Tomcsányi Teodóra (szerk.): A segítő beszélgetés – H. Faber és E. van der Schoot nyomán (Pszichoterápiás és Mentálhygiénés Szemléletformáló Füzetek II–III.), Magyar Pszichiátriai Társaság – Magyar Pszichológiai Társaság, Bp., 1987.
- Zanin Csaba (ford.): Így is lehet! (Problémamegoldást segítő játékok és gyakorlatok kézikönyve) Encore Magyar Konfliktuspedagógiai Alapítvány, Szolnok, 1995.

A hallgatóknak ajánlott szakirodalom

- Adams, L.: N.E.T. A női eredményesség tanulása. Gordon Könyvek. Assertiv Kiadó, Bp., 1997.
- Ben-Menachem, M.: Lazíts az életedért! Courier Részvénytársaság, Bp., 1992.
- Berne, E.: Emberi játszmák. Gondolat Kiadó, Bp., 1984.
- Dunckel, J.: Üzleti illemkódex. Park Kiadó, Bp., 1991.
- Gillen, T.: A meggyőzés mesterfogásai. (Pozitív befolyásolási technikák) Bagolyvár Könyvkiadó, Bp., 1999.

- Gordon, T.: Emberi kapcsolatok. (...Hogyan építjük, hogyan rontjuk el) Assertiv Kiadó, Bp., 2001.
- Hauck, P.: Hogyan bánjunk az őrjítő alakokkal? Bioenergetic Kft., Bp., 1999.
- Hovestädt, W.: Önszervezés. Le az időhiánnyal! (Hogyan könnyíthetjük meg a munkánkat?) Német Főiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézete, Bp., 1998.
- LeBoeuf, M.: Az önszervezés iskolája. (...Hogyan teljesítsünk többet fele annyi idő alatt?) Bagolyvár Könyvkiadó, Bp., 1999.
- Nierenberg, G. – Calero, H.: Testbeszédkalauz, avagy mit üzennek a gesztusok? Bagolyvár Könyvkiadó, Bp., 1995.
- Oakwood, A. (szerk.): Mit kezdünk a szokásainkkal? Bagolyvár Könyvkiadó, Bp., 1998.
- Seiwert, L. J.: Az időgazdálkodás abc-je. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1990.
- Ury, W.: Tárgyalás nehéz emberekkel. Bagolyvár Kiadó, Bp., 1993.
- Weiss, D. H.: Hogyan bánjunk a nehéz emberekkel? Park Kiadó, Bp., 1989.

A tantárgy neve: *Tanulásmódszertan*

Óraszám: 8

A tantárgy célja: A hallgatók váljanak képessé az önálló ismeretsajátításra. Elsősorban a nyomtatott, papíralapú tananyag feldolgozását hivatott megkönnyíteni a képzés.

A képzés módszere: Oktató csoport, melynek során szokásos tréninghelyzetben a hallgatók önismeretének fejlesztése történik az első nagy egységben. Mindez célzottan a tanuláshoz kapcsolható attitűd, élmény, tudás, készségek és elvárások feltárását segíti elő. Így egyfajta helyzetfelmérés készül; felszínre kerül és tudatosul az egyén viszonya a tanuláshoz.

(Ehhez természetesen szükséges az elfogadó csoportlégtör megteremtése, feszültségoldó és „jégtörő” gyakorlatokkal. A leírásban csak a tanulásmódszertanhoz szorosan kapcsolódó gyakorlatok szerepelnek.)

A helyzetelemzés elvégzése után szükséges egy erős impulzussal motiválni a csoportot; nem csak a tanórai tanulásmódszertan tréning lesz hasznos és élvezetes, hanem a későbbiekben a tanulási technikák készség szintű beépülésével a tanulás, mint kognitív tevékenység is hatékonyabban működik. A helyzetfelmérés után következik a második nagy egység: a tanulási technikák ismertetése, kipróbálása és elsajátítása. Mindez egyéni és csoportos munkaformák alkalmazásával, gyakorlatorientált módon történik.

A képzést – időtartamát tekintve – egy alkalommal nyolc órában; illetve két alkalommal, egyenként négy órában javasolt lebonyolítani.

Követelmények

A hallgatók legyenek képesek beazonosítani saját tanulási stílusukat. Ismerjék fel a tanulásukat akadályozó tényezőket. A képzés során ismertetett tanulási technikákat ismerjék és adekvátnan illesszék saját tanulási stílusukhoz. Ennek megfelelően új, eddig számukra ismeretlen, írott anyagot tudjanak feldolgozni és elsajátítani.

Tananyag

- Csoporttá szerveződés
  - (Csoportkeretek. Egyéni elvárások. A program kompetenciahatárai.)
- Helyzetelemzés
  - „Tanulás” – szabad asszociáció
  - (Attitűd – csoportos megbeszélés. Múlt – Jelen – Jövő – csoportos megbeszélés. Negatívumok és pozitívumok kiemelése)
  - „Itt ülünk, tehát tanulni szeretnénk.” Impulzusadás és motiváció a célok ismertetésével
  - Kördiagramban megjelenítendő a tanulásra fordított energia eddig és ezután
  - Az otthoni tanulás folyamata – párok, illetve triádok megbeszélése; majd prezentáció a csoport számára
  - A tanulást akadályozó tényezők
  - A tanulási stílus vizsgálata kérdőívvel
  - A megismert tanulási stílusok egyénekhez való illesztése
  - Választási lehetőségek a tanulási stílust illetően
  - Tanulási technikák
  - Új információ meglévő ismerethez kapcsolása
  - A bevézés elmélyítése
  - Jegyzetelés nonlineáris módon
  - Összegzés, szintetizálás, zárás

Ajánlott tanári segédlet

- Fisher, Robert: Hogyan tanítsuk gyermekeinket tanulni? – Bp.: Műszaki Kvk., 1999. – 192 p. – (Calibra könyvek)
- Szitó Imre: A tanulási stratégiák fejlesztése. – Bp.: ELTE Eötvös K., 2003. – 44 p. – (Iskolapszichológia 2.)
- Balogh László: Tanulási stratégiák és stílusok, a fejlesztés pszichológiai alapjai. – Debrecen: Kossuth Egyetemi Nyomda, 2000. – 127 p.
- Oroszlány Péter: Tanári kézikönyv a tanulás tanításához. – Bp.: Alternatív Közgazdasági Gimnázium Alapítvány, 1995. – 322 p.

A tantárgy neve: *Terepgyakorlat I. (Helyi)*

Óraszám: 38

A tantárgy célja: A falu- és tanyagondnokok tárják fel és ismerjék meg saját településük társadalmi és közösségi viszonyait, építsék ki tevékenységük hatékonyabbá tétele érdekében az egymás munkáját ismerő és elfogadó, azt segítő kapcsolatokat a település szervezeteivel (ön-kormányzat és intézményei, alapellátások) és közösségeivel (civil szervezetek, egyházak). Falufórumon vitassák meg a szolgálat addigi tevékenységét és a lakosság elvárásait, keressenek megoldást a működés javítására. A gyakorlati hét során építsék ki, illetve erősítsék a lakossági tájékoztatást a szolgálattal kapcsolatban.

A képzés módszerei: Heti közös programtervezés, a gyakorlatvezető szakmai vezetésével a program megvalósítása, falufórumon koordinátori moderáció. A program utolsó napján a két oktató és a falugondnok közös értékelése.

Követelmények

- Legyenek képesek alkalmazni az elméleti képzés során tanult ismereteket, a kapcsolat-építés tanult technikáit (megfigyelés, kérdezés, kommunikációs gátak feloldása); tudják a birtokukba kerülő információkat az adatok védelmére vonatkozó jogszabályok és az etikai normák követelményeinek megfelelő módon kezelni és továbbítani.
- Ismerjék fel a közösség, a meghatározó környezet határait, szociális jellemzőit, szükségleteit, értékeit, érdekeit és a helyi hatalmi struktúrát.
- Építsék ki egymás tevékenységének megismerése, megismertetése érdekében, a falugondnoki munkához kapcsolódó és kapcsolható intézmények, szervezetek és közösségek, a helyi meghatározó személyek, valamint a lakosság körében kapcsolataikat.
- Ismerjék, és megfelelő módon rögzítsék a településen élők szolgáltatási szükségleteit, problémáit és céljait; mindezek egybevetésével legyenek képesek összeállítani szakmai programjukat, saját napi, heti, időszakos munkatervüket.
- Készítsenek munkanaplót.
- A falu - illetve tanyagondnok ismerje meg és ismertesse meg a helybeliekkel a szolgálat lehetőségeit (már működő szolgálat esetén a tapasztalatok alapján javítsák a szolgálat minőségét), szervezze meg a helyi nyilvánosságot.

Tananyag

- A gyakorlatban részt vevő falugondnokok és a gyakorlatvezető megbeszélése valamelyik falugondnok településén; napi, heti, alkalmi feladatok áttekintése településenként, a helyi rendelet, a szakmai program részletes megbeszélése, a működési engedélyek ellenőrzése.
- A munkanapló elkészítésével, tartalmi követelményeivel kapcsolatos megbeszélés (a heti program megtervezése, munkanaplóban való rögzítése órabeosztással). A megvalósult program rögzítése (órabontásban) naplószerű formában az együttműködők (pl. polgármester, szenior falugondnok, védőnő, gyógyszerész, lelkész, munkaügyi kirendeltség munkatársa) aláírásával.
- A program pontjainak értékelése, valamint a gyakorlat tapasztalatainak értékelése.
- Ismerkedés a település intézményeivel, működésével, a munkáltatóval, a meghatározó helybéli emberekkel (a megbeszélésnek helyszínt adó faluban az 1–3 fő falugondnok + a gyakorlatvezető).
- Egyeztetés a falufórumok szervezésével kapcsolatban, azok időpontjának, tartalmának meghatározása, a meghívó megszövegezése, a lakosság értesítésének helyi módjai.
- A falufórum meghívójának elkészítése és eljuttatása az érintettekhez. Falufórum lebonyolítása.
- Szervezetekkel való kapcsolatfelvétel, ismerkedés, bemutatkozás, vagy a már működő kapcsolat értékelése (szakorvosi rendelő, kistérségi társulás, városi jegyző, iskola, családsegítő szolgálat, gondozási központ stb.). Helyzetfeltárás készítése a településről (problémák, szükségletek, célok, eszközök és lehetőségek).
- Közös gyakorlat a szenior falugondnok településén, az ott felmerülő feladatok végigkísérése folyamatos konzultációval. Ismerkedés a szenior falugondnok településén működő szolgálat szakmai programjával, az ottani sajátosságokkal. A szenior falugondnok konzultációjával és kíséretével feladatok ellátása a saját településen a feladatok ellátása. A munkanapló összeállítása, a hét tanulságainak, eredményeinek összegzése, meghatározott szempontok szerinti dokumentálása, a munkanapló és mellékleteinek beadása.

Kapcsolódás más tantárgyakhoz

A helyi gyakorlati munka az addig tanult ismeretekre épül. Feltétlenül előzze meg a *falugondnoki és tanyagondnoki tevékenység alapismeretei, a társadalom - és közösségismeret*, valamint részben a *jogi ismeretek* tantárgy. Ajánlott, hogy a *szociális munka és a segítő foglalkozás*, valamint az *ember és környezete* tantárgyak alapfogalmaira is építhessen a gyakorlat során a falu -, illetve tanyagondnok.

A gyakorlat során minden addigi tantárgy tudás - és készséganyagát hasznosítani tudja a hallgató, és felébredhet érdeklődése további témakörök iránt, választ keresve a helyi feladatok optimális megoldására.

Ajánlott tanári segédlet

- Faludi Erika: Falugondnokok Baranyában. Kézirat. Népjóléti Minisztérium, Bp., 1996.
- Kemény Bertalan: A falugondnok. (Gondolatok az aprófalvak üzemeltetéséről és társadalmuk rehabilitációjáról) Kézirat. Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézete, Bp., 1983.
- Kemény Bertalan: A falugondnok. Falufejlesztési Füzetek, 1991/1. sz.
- Kemény Bertalan: Útmutató a falugondnoki szolgálatok működéséhez. Kézirat Vértesacsá, é. n.

A tantárgy neve: *Terepgyakorlat II. (Megyei)*

Óraszám: 18

A tantárgy célja, hogy a falugondnokok közvetlen kapcsolatba kerüljenek néhány olyan megyei intézménnyel, amelyekkel együttműködve az ellátottakat minél kedvezőbb helyzetbe hozhatják. A falugondnokok a tanfolyami csoportnál kisebb létszámú megyei csoportot alkotnak, intézményi fogadásukról a gyakorlatvezető gondoskodik.

A meglátogatott intézmények körét a gyakorlatvezető úgy válogatja össze, hogy minél szélesebb körű tapasztalatot szerezzenek a résztvevők.

Követelmények

- A hallgató a gyakorlati munka végén ismerje meg a megyei intézményeket. Fontos elvárás, hogy tapasztalatai alapján képes legyen információkkal szolgálni a településen élőknek.
- Legyen képes alkalmazni az elméleti képzés során tanult ismereteket, a kapcsolatépítés tanult technikáit.
- A falugondnok a gyakorlat végére ismerje meg a munkájához kapcsolódó és kapcsolható megyei / regionális intézmények, szervezetek és közösségek tevékenységét.
- Szerezzen személyes tapasztalatot legalább öt intézmény meglátogatása során:
  - idősek nappali és bentlakásos intézménye,
  - térségi családsegítő és gyermekjóléti szolgálat,
  - speciális alapellátást biztosító intézmények,
  - munkaügyi hivatal és szolgáltató egységei,
  - civil szolgáltató központ,
  - regionális / megyei pályázatbefogadó és - kezelő szervezetek,
  - természet- és környezetvédelmi szervezetek (állami / civil),
  - esélyegyenlőségi szervezetek (pl. kisebbségi önkormányzat),
  - karitatív szervezetek,
  - vidékfejlesztési közösségek.

Tananyag

- A helyi terepgyakorlat munkatervének közös kialakítása: célok, feladatok, ütemezés.
- Követelmények és várt eredmények. A képzésben részt vevő hallgató a terepgyakorlatról gyakorlati naplót vezet.
- A szolgáltatások rendszere. Regionális, megyei, kistérségi, települési feladatok, illetékesség és hatáskörök.
- Látogatás egy megyei idős embereket ellátó, tartós bentlakásos intézményben, illetve egy alapellátási feladatokat ellátó intézményben, valamint egy ellátotti célcsoport ellátását végző intézetben.
- Látogatás megyei hatáskörű közgyűjteményi, kulturális és közművelődési intézményekben, munkaügyi központban és szolgáltató egységeinél, civil szolgáltató központoknál.
- Dekoncentrált szervek a megyében, feladataik és szolgáltatásaik.
- Környezeti fenntarthatóság és esélyegyenlőség: fontosabb szervezetek.
- Európai uniós és hazai forrásokat közvetítő regionális és megyei szervezetek.
- Gyakorlatot lezáró és értékelő megbeszélés, különös tekintettel a falugondnoki és tanya-gondnoki munkához kapcsolódó pontok és együttműködési lehetőségek feltárása.

A tantárgy neve: *Szupervízió*

Óraszám: 16

A tantárgy célja

- A terepgyakorlat és a falu -, illetve tanyagondnoki feladat első tapasztalatainak feldolgozása, a tevékenységhez szükséges *kompetenciák megerősítése*.
- A falugondnoki munkaszituációk *tudatos, ön-reflektív látásmódjának kialakítása*.
- A hallgató beállítódásának, reakciómódjainak a munka eredményességére gyakorolt hatása, önreflexión keresztül történő felismerése; a szükséges változásokat segítő *személyes erőforrások feltárása, aktívvá tétele*.
- A hallgató napi munkája során szerzett benyomásokra, tapasztalatokra történő tanulás-jellegű rátekintés és feldolgozás igényének kialakítása, személyiségének folyamatos – szakmai irányú – *fejlesztése és mentálhigiénés védelme*.

A képzés módszerei

- Kiscsoportok létrehozása (3–8 fős, maximum 8 fős felső határral). A kiscsoportos forma és a szupervíziós munka biztosítja az egymás iránti figyelem ébren tartását, ezzel párhuzamosan lehetőséget teremt a csoporttagok hasonló tapasztalatainak megjelenésére, azok tanulságainak megfogalmazására, a változások szükségességének felismerésére.
- Heti, illetve kétheti rendszerességgel 4 x 3 óra + 1 x 4 óra (a feldolgozás folyamatjellege ebben az időelosztásban érvényesül). A folyamatjelleg biztosíthatja, hogy a feldolgozásban felismert személyes viszonyulás és feladatvégzési forma nyomán szükségessé vált változás a mindennapi gyakorlatban megjelenjen, majd a következő foglalkozáson ennek eredményei, nehézségei, illetve a további finomítások is áttekinthetők legyenek.

Követelmények

A szakmai kompetencia folyamatos fejlesztésén túl – az „elakadások” és „megrázkódtatások” feldolgozásával – a falugondnokok mentálhigiénés védelmének biztosítása a legfontosabb követelmény. Ezt akut esetekben az egyéni szupervízió biztosítja, s ez nem kíván csoportszervezési előzményeket, hanem a problémás szituációkban, a falugondnok helyzetéhez igazodva, rugalmasan biztosítható.

Az esetsfeldolgozó kiscsoport megerősíti a falugondnokok egymás iránti szolidaritását, segítőkészségét, egyúttal elmélyíti az új falugondnokban a falugondnoki közösséghez tartozás érzését, ugyanakkor a szupervíziós esetsfeldolgozások során fejlődik problémaérzékenysége, segítői figyelme és attitűdje, erősödik a segítséghez szükséges készsége, csiszolódik kommunikációs eszköztára, a másság iránti érzékenysége.

Tananyag

A szupervíziós esetsfeldolgozó kiscsoportos foglalkozásokon a falugondnokok által „behozott” témákat, élményeket, nehézségeket, elakadásokat (elsősorban a falugondnoki tevékenység során fontos kapcsolattartási, illetve együttműködési területekről) dolgozzák fel a tapasztalatok szem előtt tartásával.

A foglalkozások folyamatjellege módot ad arra is, hogy a falugondnok a gyakorlati képzés során kialakított újfajta viszonyulási és reakciómódjainak hatását és esetleges nehézségeit megvizsgálja, majd tudatosan tovább csiszolja. Ezáltal lehetőség nyílik arra, hogy a tapasztalati tanulásnak, mint a napi munkatapasztalatok ön-reflektív feldolgozásának a szokása kialakuljon.

Ajánlott tanári segédlet

- Dethlefsen, T.: A sors, mint esély. (Eredendő tudás a teljességről. Ezoterikus pszichológia) Magyar Könyvklub, Bp., 1995. 45–60. o.
- Supervisio Hungarica Füzetek. (Tanulmányok a szupervízióról) Animula Kiadó, Bp., 2002.

A hallgatóknak ajánlott szakirodalom

- Marshall, A.: Én is versenyt futok a széllel. Móra Kiadó, Bp., 1965.
- Veres Péter: Való világ. (Válogatott elbeszélések) Szépirodalmi Kiadó, Bp., 1966.

Ajánlott film

A víz íze. Holland film, 1980. (Konrád György: A látogató c. regénye nyomán)

Szakmai tantárgyblokk

A tantárgy neve: *A szociális munka és a segítő foglalkozás*

Óraszám: 30

A tantárgy célja:

- A hallgató ismerje meg a szociális munka, a szociálpolitika alapfogalmait, a szociális ellátások és az intézményrendszer felépítését.
- Ismerje meg és ismerje fel azokat az élethelyzeteket, amelyekben egyszerű információközléssel és / vagy a megfelelő szakember (intézmény) felé történő jelzésével segítséget nyújthat, illetve közvetíthet.
- Alkalmassá legyen a fogyatékkal élők és a társadalom peremén élő egyéb csoportokkal szembeni, a falu lakossága körében esetleg tapasztalható előítéletek megszüntetésére. A velük kapcsolatos segítő magatartásával nyújtson példát.
- Átfogó, alapszintű tájékozottság kialakítása a személyiség kialakulásáról, a személyiségfejlődés zavarairól, azok kialakulásáról.
- Az egészséges személyiségfejlődés iránti figyelem megalapozása a falugondnoki, illetve tanyagondnoki munka során felmerülő helyzetekben, elsősorban a családokat és / vagy gyermekeket, illetve fiatalokat érintő tevékenységekre irányulóan.
- A hallgató figyelmének és felelősségtudatának kialakítása a felnőtt környezetnek a gyermekek és fiatalok személyiségformálódását befolyásoló szemléletformálása irányában.
- Ráirányítani a hallgató figyelmét a felnőttkori személyiségfejlődés sajátosságaira, az önismeret és önreflexió jelentőségére.
- Megismertetni a hallgatót, a segítő kapcsolat, a segítő magatartás sajátos pszichológiai és kommunikációs törvényszerűségeivel, az érett segítő kapcsolat és magatartás formáival, jellemzőivel, a mindennapokban alkalmazható segítő módszerek alapjaival.
- A hallgató ismerje meg a természetbeni és pénzbeni ellátások formáit, a gyermekvédelem rendszerét, a szociális szolgáltatások típusait, azok főbb feladatait, a szociális intézmények működésének főbb jellemzőit, a falu- és tanyagondnokság helyét és szerepét a szociális ellátórendszeren belül, valamint a falu - és tanyagondnoki szolgálatra vonatkozó jogszabályi előírásokat.

A képzés módszerei: szabad beszélgetés, vita, élethelyzetek, a falugondnokok által „behozott” esetek megbeszélése. Az ismeretek átadása részben előadás, filmfeldolgozás formájában, részben az oktató és a hallgatók közötti irányított beszélgetéssel (versek, újságcikkek, irodalmi példák felhasználásával történik).

Követelmények

A hallgatók rendelkezzenek a következő alapismeretekkel:

- a szociálpolitika legfontosabb alapfogalmai, eszközei;
- a szociális munka és a falugondnoki, tanyagondnoki szolgálatok etikai célkitűzései, értékrendszere, alkalmazása a mindennapi munka során;
- a marginális élethelyzetek, ezek okai és megoldási lehetőségei, kapcsolódó szolgáltatások rendszere és a problémakezelés lehetséges módjai;
- a falu- és tanyagondnok helyzete, szerepe a szociális ellátórendszerben;
- munkájuk során fellelhető együttműködő szervezetek tevékenysége;
- a szociálpolitika, a szociális munka látásmódjának lényege, sajátosságai;
- a falugondnoki tevékenység kapcsolódása a szociálpolitika egészéhez; saját munkájuk milyen hasonlóságokat mutat a szociális munkával, ugyanakkor miben különbözik attól;
- legyenek képesek munkájukat a segítő szakmai etika értékrendje szerint ellátni, a falutársakkal hatékony és megfelelően érzékeny etikus kapcsolatot kialakítani és fenntartani;
- erősödjön, illetve újuljon meg segítő identitásuk úgy, hogy tudatosuljon bennük, hogy a hivatásukat magasabb színvonalon, az emberi problémákat jobban szem előtt tartva folytathatják;
- a tanult alapismeretek által (szakmailag különböző esetekben) fel tudják ismerni a közös emberi problémákat, és tudjanak javaslatokat adni egymásnak, illetve önmaguknak;
- a mindennapi problémák felismerése és tisztázása úgy, hogy segítsék falutársukat saját problémamegoldó képességeik fejlesztésében.
- képesek legyen a változásokhoz történő alkalmazkodásra, a megváltozott szükségletek és igények észlelésére és felismerésére, ezzel együtt legyenek képesek a munkavégzés napi rutinján szükség esetén változtatni
- legyenek képesek legyen a szakmai megújulásra, a folyamatos tanulás igényének kielégítésére.

Tananyag

- Szociális munka és szociálpolitika (alapfogalmak)
  - A szociális munka alapismeretei: a szociális munka meghatározása, kialakulásának folyamata; a szociális munkás etikája és értékei; a szociális munka három csoportja; a szociális munka jellemzői, tevékenységének főbb vonásai; a szociális munkás szerepe. A szociálpolitika alapfogalmai: a szociálpolitika fogalma, a szociálpolitika értelmezése, helye a társadalmi alrendszer között, gazdaság, piac és a szociálpolitika viszonya.
- A szociális munka etikája, a segítő magatartás jellemzői
  - A szociális munka szakmai-etikai kódexének történeti megismerése, a társadalmi és szakmai etika.
  - Alapelvek, alapszabályok az etikai kódex érvényesítéséhez.
  - Az etika és a szociális munka, mi az etika, az etikai kódex „használatának” lehetősége és korlátai.
  - Az érett személyiség fogalma. A segítő személyes értékrendje, a segítő kapcsolatot jellemző alapfogalmak, a segítővel szembeni elvárások, a segítő legfontosabb személyiségjegyei, elvárható készségek.
  - Kísérlet a segítő beszélgetés technikájának elsajátításához.
  - A segítő kapcsolat, a segítés célja, segítési szintek, a segítő kapcsolat formái.
  - A pozitív elfogadás, az empátiás és kölcsönösségi érzelmi erőter, a hiteles kapcsolati történések; a segítő elméleti és gyakorlati szakismerete, mint a jó kapcsolat alapfeltétele.
- Érték és etika a falugondnoki munka gyakorlatában
  - Erkölcsstani alapfogalmak, alapvető erkölcsi értékek.
  - Értékek, értékváltás, értékválság.
  - Az erkölcsi tudat.
  - A falugondnok személyével kapcsolatos erkölcsi feladatok, jogok és kötelességek.
  - Mikor „jó” a falu - tanyagondnoki szolgálat?
  - A társadalmi felelősség. Az etika közösségi létrejötte.
- A szociális intézményrendszer működése, a falugondnok helye a rendszerben.
  - A pénzbeni és természetbeni juttatások jellemzői, tartalma.
  - Szociális szolgáltatások (alapellátás, nappali ellátás, bentlakásos intézmények) működésére vonatkozó alapvető statisztikák, jellemzők.

- A megyei és országos módszertani intézmények feladatai.
- Szolgáltatástervezési koncepció, a helyi, megyei és fővárosi szociálpolitikai keretrendszer feladata, jellemzői.
- Szociális szervezetek és a falugondnok együttműködésének lehetőségei, terepei.
- A szociális intézményben dolgozó falugondnok (lehetőségek, előnyök, veszélyek, hátrányok).
- Az emberi életszakaszok sajátos problémái
  - A születés előtti időszak jelentősége. Anya – gyermek kapcsolat. A szülőség, mint a teljes értékű felnőtté válás lehetősége. A magzati élet jelentősége az anya – gyermek kapcsolat kialakulásában. A szülők egymás közötti kapcsolatának hatása a magzatra. Az életmód szerepe a magzatra és a szülésre, a káros szenvedélyek hatása. A „jelentős másik” lehetőségének kialakulása, a szopás, a megkapaszkodás során. A kultúra szerepe a kívánt gyermekszám alakításában. Az abortusz és a fogamzásgátlás kérdései.
  - A gyermekkor kérdései: a testvérek hatása a személyiség fejlődésére. A hatodik életév és a markáns érési változás bekövetkezése. Az iskolaérettség fogalma. Az érzelmi és értelmi érettség különbségei. A társadalmi szerepek felismerése, szabályaik követése. A fejlődést elősegítő foglalkozások lehetőségei és a tömeges oktatás ellentmondásai (iskolaártalom, teljesítményorientáltság), a kortárs csoportok szerepe.
  - Gyermek és falugondnok az „iskolabuszban”.
  - Kamasz - és ifjúkor. Családalapítás –: Biológiailag és társadalmilag programozott változási folyamat. A két nem kapcsolata ebben az életkori szakaszban. Életmód és az értékek terjesztésének lehetőségei kamasz- és ifjúkorban. A mai kor nehézségei, a mintanélküliség, a közösség szétesése, életet és értéket veszélyeztető magatartásmódok terjedése.
  - Kommunikációs problémák, konfliktusok a családban: kommunikációs alaptörvények. Leggyakoribb típusok a családon belüli kommunikációban. A kommunikáció javításának eszközei. A válás, a házassági konfliktusok különféle magyarázatai. A válás hatása a gyermekre. A gyermek kapcsolatának alakulása szüleikkel a válás után. A segítségnyújtás lehetőségei a válófélben levő családok számára.
  - Munkanélküliség a családban. Közösségi elszigetelődés.
  - A családon belüli változások a munkanélküliség hatására. A segítségnyújtás lehetőségei.
  - Betegség, fogyatékoság a családban. A segítségnyújtás lehetőségei.

- Nyugdíjaskor, elmúlás, halál és gyász: változások a nyugdíjazás hatására. A beilleszkedés stratégiai idős korban, értékek, lehetőségek idős korban. A segítségnyújtás lehetőségei. A halál elfogadása. A halálhoz vezető út fázisai. A hospice tevékenység. A hozzátartozók gyászreakciói, a gyászmunka.
- Személyiség és személyiségfejlődés, zavarok és okai
  - Az egyéni érés folyamata.
  - A leggyakoribb személyiségzavarok és kialakulásuk folyamata, legfőbb jellemzői.
- Devianciák
  - A devianciák körének és felismerhetőségének, kialakulásuk hátterének és összetevőinek ismertetése.
  - A falu - és tanyagondnok cselekvési lehetőségei, felelősség-, illetve kompetenciahatárai.
- A szenvedélybetegségek (függőségek) különböző formáinak és jellemzőinek ismertetése.
  - A függőség kialakulásának háttere és folyamata, a környezet szerepe.
  - A szenvedélybetegségek és veszélyeztetettségek felismerési készségének megalapozása.
  - A drogprevenció és a szenvedélybetegségek kezelése, intézményhálózatának ismertetése.
  - A falu - és tanyagondnok tennivalói, lehetőségei, kompetenciahatárai;
- A fogyatékkal élő emberek. A testi és / vagy egyéb fogyatékkal élők
  - A fogyatékossgok, illetve; kialakulásuk hátterének és összetevőinek ismertetése.
  - Segítségnyújtás a fogyatékkal élő személynek.
  - A hallgató figyelmének és felelősségtudatának kialakítása a lakókörnyezet segítőkészségének formálása tekintetében.
  - A hallgató cselekvési lehetőségeinek, felelősség -, illetve kompetenciahatárainak megismertetése a fogyatékossggal élő személyek segítése területén.
- A társadalom peremén
  - A szegénység: a szegénység definíciói, értelmezései. Szegénység - szegényedés az országos adatok tükrében. A szegénység okai. A társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem (leginkább veszélyeztetett csoportok).

- Roma élet, roma jövő: a Magyarországon élő három nagy cigány csoport általános jellemzői. Cigány kultúra, nyelv, zene, képzőművészet, irodalom kapcsolata a magyar kultúrával. Mit tanulhatunk a cigányságtól? A cigány értelmiség kialakulása Magyarországon. Jövőkép. Polgárosodás.

Ajánlott tanári segédlet

- Bánfalvi Csaba: A szociális munka lehetőségei és határai. Szociális Munka, 1989/1. sz.
- Bánfalvi Csaba: A szociális munka színterei és szereplői. Szociális Munka, 1989/1. sz.
- Bang, R.: Segítő beszélgetés. Pszichológia nevelőknek sorozat. Tankönyvkiadó, Bp., 1982.
- Bayer István: A kábítószer. Gondolat Könyvkiadó, Bp., 1989.
- Exterdiné Zsurkai Ilona: Segítő kapcsolat. Szociális gondozó és ápoló. Szakképzés tankönyve. Inter Techno-H Kft., Bp., 1997.
- Forray R. Katalin (szerk.): Ciganológia – Romológia. Dialóg-Campus Kiadó, Bp., 2000.
- Fraser, A.: Az európai cigányság története. Osiris Kiadó, Bp., 1994.
- Gyorsjelentés a szegénységről. Szociális Szakmai Szövetség, Bp., 2003.
- H. Sas Judit: Életmód és család. Az emberi viszonyok alakulása a családban. Akadémiai Kiadó, Bp., 1976.
- Hegyesi Gábor – Kozma Judit: A szociális munka – áttekintés. In: Kozma Judit (szerk.): Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség, Bp., 2002.
- Horváth Izidorné: Etikai dilemmák a szociális munkában. POTE Egészségügyi Főiskola, Szombathely, 1992.
- Kast, V.: A gyász. Egy lelki folyamat stádiumai és esélyei. Park Kiadó, Bp., 2002. 181 o.
- Rácz József és mtsai: A drogkérdésről őszintén. B + V Lap- és Könyvkiadó Kft., Bp., 2000.
- Satir, V.: A család együttélésének művészete. Az új családműhely. BFI, Bp., 1988. 279 o.

A hallgatóknak ajánlott szakirodalom

- Jelenits István – Tomcsányi Teodóra (szerk.): *Egymás közt egymásért*. Római Katolikus Egy-házi Szeretetszolgálat, Budapest – Szeged-Csanádi Püspökség, Szeged, 1990.

Ajánlott filmek

- Kusturica, Emir: *Macskajaj* (Játékfilm – 1998)
- Levinson, Barry: *Esőember* (Játékfilm – 1988)
- Lotjanu, Emil: *Cigánytábor az égbe megy* (Játékfilm – 1975)
- Marshall, Penny: *Reneszánsz ember* (Játékfilm – 1994)
- Nelson, Ralph: *Charly – Virágot Algernonnak* (1968 – Daniel Keyes: *Virágot Algernonnak* c. regénye alapján)

A tantárgy neve: *Egészségügyi ismeretek*

Óraszám: 14

A tantárgy célja: megismertetni a falugondnokot az egészségügy intézmény- és ellátási rendszerével, alkalmasabbá tenni az egészségügyben dolgozókkal való együttműködésre. Célja továbbá, hogy felkészítse a falugondnokot az életmóddal, az egészségvédelemmel kapcsolatos előadások prevenciós szemléletű megszervezésére. Ismerje az egészségügyben legfontosabb etikai szabályokat, a betegszállítás feltételeit.

A témakörhöz kapcsolódik azoknak az egészségügyi intézményeknek a meglátogatása, amelyekkel a falugondnok munkája során leggyakrabban találkozik.

A képzés módszerei: előadás és konzultáció.

Követelmények

A képzésben részt vevők

- Szakszerűen tudjanak segítséget nyújtani az egészségügyi ellátórendszerben való tájékozódáshoz.
- Ismerjék a képviseleti rendszer felépítését, feladatait; a szolgáltatásokat és az ellátásokat igénybe vevők jogainak érvényre juttatási lehetőségeit az egészségügyi, intézményekben a szolgáltatásokat és az ellátásokat igénybe vevők jogainak érvényre juttatási lehetőségeit.
- Az egészségügyi ellátás területén (a jogszabályok ismeretében) legyenek képesek a betegeket, az ellátottakat jogaik érvényesítéséhez hozzásegíteni.
- Az adatvédelmi törvény előírásainak megfelelően végezzék munkájukat.
- Tisztában legyenek a fogyatékkal élők szállításának speciális feltételeivel, segédeszközökkel és gyakorlati alkalmazásával.

Tananyag

- Egészségügyi alapismeretek
  - Az egészség, a betegség, az emberi szervezet. Gyógyulás és gyógyítás. Az életmód jelentősége. Az egészség fogalma, megtartásának lehetősége. A betegség fogalma, kialakulásának okai.
  - Az egészséges emberi szervezet működése, a betegség kialakulásának megakadályozása, a kialakult betegség felismerése.
  - A gyógyulás és gyógyítás fogalmának meghatározása, a gyógyítás módszerei és lehetőségei.
  - Az életmód jelentősége, táplálkozási, környezeti és mentális szempontok alapján.
- A mentális egészség
  - Test és lélek. Önismeret, önbecsülés, stressz–distressz. Érzelmi kultúra. Rekreáció.
  - A test és lélek harmóniája.
  - A kiegyensúlyozott életvitel megteremtése.
  - Az önismeret és önbecsülés előtérbe helyezése.
  - A stressz kiküszöbölésének módszerei.
  - A kialakult stressz megszüntetésére irányuló terápia ismertetése.
- Az egészségügyi ellátás struktúrája, intézményei
  - Az alapellátás (háziiorvosi ellátás) működése, jelentősége (elsődleges ellátásrendszer).
  - A járóbeteg-szakellátás rendszere, működésének rendje, a beutalásra jogosultak köre.
  - A fekvőbeteg-ellátó rendszer (kórház), a beutalásra jogosultak köre, az ellátás jelentősége, az aktív és a krónikus ágyak működésének különbsége.
  - A szanatóriumi ellátás rendszere (nappali, éjszakai és huszonnégy órás).
  - A gondozó intézmények (tüdő-, onkológiai, bőr- és nemibeteg-gondozó).
  - A nővédelmi tanácsadó működése, a védőnői hálózat rendszere.
  - Az egészségügyi hatósági szervek: az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) városi és megyei szinten történő működése, hatósági feladatok ellátása, egyéb vonatkozású feladatok ellátása.
  - Az Országos és a Megyei Egészségügyi Pénztár feladata, finanszírozási, természetbeni és nem természetbeni juttatási rendszere.
- A betegségmegelőzés jelentősége, szűrőprogramok

- A betegség kialakulásának veszélyei, felismerése. A kialakult betegség felismerése, preventív vizsgálatok (szűrővizsgálatok). A falu - és tanyagondnok tevékenységének jelentősége a szűrőprogramok szervezésében és végrehajtásában.
- Az elsősegélynyújtás alapjai; a betegszállítás feltételei
  - Az országos - megyei mentőszolgálat: szervezete, működése. Betegszállítás, betegmenetés; a falugondnok feladatai a betegek szállításában.
  - Az ételszállítás feltételei, szabályai.
  - A szállítóeszközre vonatkozó előírások.
  - A szállítást végző személyre vonatkozó előírások.
- A népegészségügyi program
  - A várható életkor (nőknél és férfiaknál).
  - A dohányzás visszaszorítása.
  - A daganatos betegségek kialakulásának, illetve halálozási számának 10%-kal való csökkentése.
  - A szív - és érrendszeri betegségek kialakulása kockázatának, valamint a stroke (szélütés) számának csökkentése.

Kapcsolat más tantárgyakkal

- A szociális munka és a segítő foglalkozás:
  - A szociális munka etikája, a segítő magatartás jellemzői
  - Szociális ellátások és intézményrendszer, a falugondnok helye a rendszerben
- Jogi ismeretek
- Önismeret

A tantárgy neve: *Jogi ismeretek*

Óraszám: 14

A tantárgy célja, hogy közérthető módon vázolja fel azokat a jogi kereteket, amelyek között a hallgatóknak dolgozniuk kell. Ezek az ismeretek nem csupán saját érdekvédelmük szempontjából, hanem azért is szükségesek, mert a velük kapcsolatba kerülő embereket így alapszinten el tudják igazítani, illetve képesek a megfelelő információkat beszerezni.

A falu - és tanyagondnokok legyenek tisztában nemcsak a rájuk, de falustársaikra is vonatkozó, illetőleg munkájukhoz egyébként szükséges jogszabályi lehetőségekkel és korlátokkal.

A képzés módszerei: előadás és konzultáció.

Követelmények

A hallgatók:

- tudjanak általános képet kialakítani a magyar jogrendszer lényeges elemeiről. Ismerjék a munkájuk során felmerülő problémák megoldási lehetőségeit. (Legalább annyira, hogy tudják, hova fordulhatnak segítségért, kérelmüket a megfelelő helyre nyújtásuk be.)
- rendelkezzenek alapszintű jogi ismeretekkel, alapfogalmakkal (a jogállamiság biztosítékai, a hatalmi ágak szétválasztásának szükségessége, a jogforrások és az alkotmány kapcsolata, a jogvédelem, a jogérvényesítés formái).
- rendelkezzenek alapfokú ismeretekkel az önkormányzatok feladat - és hatásköréről, az önkormányzatiság fogalmáról, az önkormányzatok és bizottságainak működéséről, a helyi népszavazás és a népi kezdeményezés szabályairól; a falugondnok lehetséges szerepvállalásáról a képviselőtestületben.
- ismerjék a falugondnoki szolgálat jogszabályi hátterét, a szociális ellátások formáit, ismerjék fel a falugondnoki szolgálattal való kapcsolódási pontokat.
- ismerjék a munkajog forrásait, alapelveit, a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény rájuk vonatkozó részeit.
- legyenek képesek a falugondnoki, tanyagondnoki munka során felmerülő problémák során az érdekvédelmi lehetőségekkel megfelelően élni.

Tananyag

- Jogi alapismeretek
  - Jogi alapfogalmak (a lényegesebb információk részletes kifejtése, a jegyző, az ombudsman szerepe, az alapvető szomszédjogok).
- Államigazgatás, önkormányzat, önkormányzatiság
  - Önkormányzati törvény; települési önkormányzat, részönkormányzat, kisebbségi önkormányzat.
  - Az önkormányzatiság szereplői és feladatai. Önkormányzati bizottságok, önkormányzati társulások, többcélú kistérségi társulások
  - Falugondnok a képviselő-testületben.
  - Tanyai képviselő-testület.
  - Helyi népszavazás, népi kezdeményezés.
  - Mi az önkormányzat (a kötelező és a szabadon vállalható feladatok; a képviselő-testület és a polgármester viszonya; az alpolgármester, a jegyző, a képviselő-testület hivatala és a körjegyzőség). A képviselő-testület át nem ruházható hatásköre. A települési képviselő jogállása. Az önkormányzatok gazdasági alapjai.
- Szociális jog. A szociális törvény.
  - Szociális ellátások és intézményrendszer; a falu -, tanyagondnok helye a rendszerben
  - A szociális ellátórendszer főbb változásai a rendszerváltozást követően (az előző időszakhoz viszonyítva). A szociális jog kialakulása: az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról, valamint végrehajtási rendelete. A szolgáltatások vonatkozásában az ún. jóléti pluralizmus kialakulása: állam, önkormányzatok, piac, nonprofit szervezetek, informális szektor. Privatizációs folyamatok.
  - Pénzbeni ellátások
  - Természetbeni ellátás
  - A falugondnoki szolgálat jogi szabályozása, a tanyagondnoki szolgálat még nyitott kérdései
- A betegjog, az ellátotti jog
  - A Betegjogi, Ellátottjogi és Gyermekjogi Közalapítvány tevékenységi köre, feladatai, működésének jogi szabályozása

- Az egészségügyi ellátórendszer szervezeti felépítése, feladatai. Az egészségügyi felelősségi rendszerek. A hatósági eljárások szabályai. Az adatvédelemhez fűződő jogok. A betegek jogai és kötelességei; a betegjogi képviselői feladatok és eljárási szabályok.
- A szociális szolgáltatások működési rendszere, az azokkal kapcsolatos szabályok. A tájékoztatási kötelezettség, a panaszvizsgálás fórumai. Az ellátottak jogai, a korlátozó intézkedések alkalmazásának lehetőségei, a házirend jogvédelmi előírásai, az ellátottjogi képviselők feladatai és kompetenciáinak határai.
- Munkajogi alapismeretek
  - Minőségbiztosítás a falugondnoki, tanyagondnoki szolgálatban.
  - Foglalkoztatáspolitikai.
  - A munkajog főbb forrásai, alapelvek. A közalkalmazotti jogállásról szóló törvény.
  - Érdekvédelem.

Ajánlott tanári segédlet

- 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya
- Az 1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárás általános szabályairól
- Az 1959. évi IV. törvény – a Polgári Törvénykönyvről
- Az 1990. évi LXV. törvény – a helyi önkormányzatokról
- Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról
- Az 1992. évi XXIII. törvény a köztisztviselők jogállásáról
- Az 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról
- Az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról
- Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- Az 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről egységes szerkezetben a végrehajtásról szóló 195/1997. (XI. 5.) Korm. rendelettel
- Az 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról egységes szerkezetben a végrehajtásáról szóló 223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelettel
- Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- Dr. Czucz Ottó: Szociális jog. Unió, Bp., 2002.

- Ferge Zsuzsa: Az állami szociálpolitika változásának trendjei a rendszerváltás óta. In: Kulcsár Kálmán (szerk.): Politika és társadalom 1989–1998. Magyar Tudományos Akadémia, Bp., 1997.
- Ferge Zsuzsa: A magyar szociális törvénykezés tíz éve. In: História, 2002/3. sz.
- Ferge Zsuzsa: Elszabaduló egyenlőtlenségek. Állam, kormányok, civilek. Hilschler Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Bp., 2000.
- Ficzer Lajos (szerk.): Magyar közigazgatási jog. (Általános rész) Osiris Kiadó, Bp., 2001.
- Kukorelli István (szerk.): Alkotmánytan. Osiris Kiadó, Bp., 1999.
- Radnay József: Munkajog. Szent István Társulat, Bp., 1997.

A tantárgy neve: *Járművek üzemeltetése és műszaki előírásai*

Óraszám: 10

A tantárgy célja, hogy a hallgatók szerezzék meg a falugondnoki gépjárművek használatához szükséges jogszabályi ismereteket, tudás - és tapasztalati anyagot.

A képzés során a falugondnokok ismerjék meg a falugondnoki gépjárművek üzemeltetési és műszaki követelményeit, frissítsék fel KRESZ-ismereteiket. Szerezzenek jártasságot a tevékenységhez kapcsolódó dokumentációs követelmények kialakításához és kezeléséhez. Legyenek felkészültek azokra a sajátos feladatokra, amelyek a gépjármű üzemeltetését befolyásolják.

A képzés módszerei: előadás demonstrációs eszközök felhasználásával; gyakorlati példák kidolgozása és bevezetése; KRESZ-teszt kitöltése és közös értékelése; videó vagy DVD segítségével gyakorlati bemutató; irányított beszélgetés.

Követelmények

A hallgatók legyenek felkészültek a falugondnoki munka gépjármű-üzemeltetési feladataira. Legyen késztetésük a technikai eszközök szakszerű, takarékos kezelésére, a közlekedésbiztonság követelményeinek megismerésére és teljesítésére. Igényeljék a megszerzett ismeretek rendszeres frissítését.

Tananyag

- A járműüzemeltetés
  - A járműhasználat lehetőségei és dokumentálása
  - Üzemanyag-elszámolás
  - A gépjármű-vezetőre vonatkozó kötelezettségek
  - Vagyonvédelem-biztosítás
- A közlekedés során betartandó szabályok (KRESZ)
  - A járművezetőre és az utasokra vonatkozó előírások
  - A KRESZ-előírások változásai a közlekedésben, továbbá megállás (várakozás) esetén
  - Megtörtént balesetek elemzése
- A járművek műszaki felszereltsége és a forgalomban tartására vonatkozó főbb előírások
  - Kormány, fék, világítás
  - Futómű, gumi
  - Vontatás

- Az utastérre, szélvédőre vonatkozó előírások
- Tartozékok
- A műszaki előírás ellenőrzésének lehetőségei
  - Elméleti ismeretek
  - Gyakorlati bemutató (videó vagy DVD segítségével)

Ajánlott tanári segédlet

- Az 1/1975. (II. 5.) KPM–BM sz. együttes rendelet (KRESZ) a közúti közlekedés szabályairól
- Az 1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről
- A 89/1988. (XII. 20.) MT sz. rendelet a közúti közlekedési szolgáltatásokról, a közúti járművek üzemben tartásáról
- A közúti járművek műszaki megvizsgálásáról szóló 5/1990. (IV. 12.) KÖHÉM sz. rendelet
- A közúti járművek forgalomba helyezéséről és forgalomban tartásának műszaki feltételeiről szóló 6/1990. (IV. 12.) KÖHÉM sz. rendelet
- A közúti gépjárművek tüzelő- és kenőanyag-felhasználás elszámolásáról szóló 60/1992. (IV. 1.) Korm. rendelet

A hallgatóknak ajánlott szakirodalom

- Gépjármű-üzemeltetési szabályzat „Minta” (Készült 2002-ben a Falugondnoki Hálózat Országos Módszertani Osztályán)
- Aktuális APEH-értesítők, www.apeh.hu

KÖVETELMÉNYRENDSZER

A falugondnoki, tanyagondnoki képzést követően a hallgatóknak záróvizsgát kell tenniük.

Vizsgakövetelmények

Írásbeli dolgozat

- A falunkról, falugondnoki, tanyagondnoki munkaköri feladatainkról, munkaformáinkról, (a megadott szempontok alapján) valamint saját eset ismertetése, bemutatása (esetbemutatás, az élethelyzet leírása, hogyan került vele kapcsolatba, konkrét segítségnyújtás, értékelés, az esetben történt változások a beavatkozás hatására) – a megadott szempontok alapján.
- A dolgozat benyújtásának határideje az utolsó képzési nap.

Szóbeli vizsga

- A dolgozat megvédése a képzés végén vizsgabizottság előtt történik. A vizsgabizottság tagjait a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, valamint a képzőhely / szakmai szövetség jelöli ki.
- A falugondnoki, illetve tanyagondnoki munka szakmai szabályainak ismertetése (tantárgyi kérdések alapján)
- Gyakorlati vizsga (tartalmazza a tereptanár értékelését a terepgyakorlatokról, a senior értékelését, a falufórum értékelését, a hallgató által elkészített dokumentumokat, a munkanaplót)

A vizsgára bocsátás feltételei

- A szóbeli vizsga feltétele, az írásbeli vizsga teljesítése
- A gyakorlatvezető értékelése
- A gyakorlati feltételek teljesítése, dokumentumok leadása (falufórum, szeniori látogatás, munkanapló)

A záróvizsgán nem vehet részt az a személy, aki

- aki a szakmai gyakorlatot nem teljesítette, továbbá
- aki a tanfolyam során a megállapított tantárgyi óraszám 10%-ánál többet hiányzott igazoltan,
- nem bocsátható vizsgára az, akinek a képzésen igazolatlan hiányzása van, amíg az előadásokat nem pótolja.

Záróvizsga

(81/2004. (IX.18.) ESZCSM rendeletben szereplő képzések esetében)

1. A vizsgabizottság három főből áll: 1 fő vizsgálónök, 2 fő vizsgabizottsági tag. A vizsgabizottság tagjai: oktatók, a tanfolyamot szervező képviselőtét ellátni jogosult személy (személyek).

A záróvizsgát a képzés befejezését követő *30 napon belül* kell megszervezni.

2. A vizsgálónököt az NSZFI delegálja. Az elnöki tisztet olyan személy töltheti be, aki az adott terület szaktekintélye, illetve az oktatási program megírásában, szakmai szerkesztésében, lektorálásában kiemelkedően tevékenykedett.

A vizsgabizottság tagjai olyan személyek lehetnek, akik az adott képzésben meghatározó tárgyakat oktatnak.

3. A tagokat az adott képzés vezetője jelöli ki, egyeztetve az NSZFI képviselőjével.

Vizsgabizottsági tag lehet még az a személy, aki az adott képzésben más képzési helyszínen meghatározó tárgyat oktat.

4. A jegyzőkönyv vezetését minden esetben az NSZFI képviselője végzi.

5. A tanúsítvány minősítése az alábbi módon történik (a minősítés alapja a részértékelések matematikai átlaga):

a) Kiválóan megfelelt	4,5 – 5
b) Jól megfelelt	3,75 – 4,4
c) Megfelelt	2 – 3,74
d) Nem felelt meg	2 alatti eredmény

A tanúsítvány minősítése a következő értékelésből áll: írásbeli dolgozat, a gyakorlat, valamint a szóbeli vizsgán nyújtott teljesítmény, az értékelők által adott értékelés (1-5) átlaga alapján.

Pótvizsga

A hallgató a tanfolyam lezárását követően *egy éven belül pótvizsgát tehet.*

A KÉPZÉS ÁLTAL NYÚJTOTT KÉPESÍTÉS

A tanúsítvány

A hallgató tanúsítványt kap (a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézettől), amely lehetővé teszi, hogy

FALU - ÉS TANYAGONDNOKI MUNKAKÖRBEN DOLGOZZON,

illetve lehetővé teszi továbbfoglalkoztatását, valamint az őt foglalkoztató munkahelynek a működési engedély fenntartását.

A tanúsítvány a képzettségi, végzettségi szintet nem változtatja meg.

A tanúsítvány kiadásának feltételei

- A képzéseken való részvétel
- Az írásbeli és szóbeli feladatok teljesítése
- A gyakorlati foglalkozások követelményeinek teljesítése
- Záróvizsga